

Міжнародний центр перспективних досліджень

Ринковий нагляд в Україні: реформи на шляху до європейського ринку

*Документи з аналізу політики
та планування інституційних змін*

Київ 2011

Цей документ підготовлено в рамках проекту "Аналітична підтримка в процесі європейської інтеграції", що здійснюється Міжнародним центром перспективних досліджень (МЦПД) за фінансової підтримки Шведської агенції з міжнародного розвитку (SIDA).

Керівник проекту: Віра Нанівська.

Автори публікації: Максим Борода, Олександр Татаревський, Ігор Шевляков, Роман Басалига, Ільдар Газізуллін, Вікторія Гуменюк, Юрій Мелько, Ірина Патроник, Сергій Сегеда, Ганна Чередниченко.

МЦПД висловлює особливу подяку представникам центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства економічного розвитку і торгівлі та Державної служби технічного регулювання, а також міжнародної експертної та донорської спільноти за участь в обговореннях і надані поради під час підготовки цього документа.

Дизайн і верстка: ТОВ Видавництво "Оптима"

Літературне редагування: Надія Цісик

Зміст

Головне	5
Зелена книга	
Виконання європейських вимог у сфері ринкового нагляду	
1. Вступ	10
2. Чому саме ринковий нагляд	14
2.1 У чому різниця між європейською та пострадянською системами?	14
2.2 Мета ринкового нагляду	14
3. Проблема та її ціна	16
3.1 Ціна для споживачів	16
3.2 Ціна для бізнесу	16
3.3 Ціна для держави	17
4. Мета реформування – нова система, що відповідає європейським вимогам	20
4.1 Законодавство у сфері ринкового нагляду	20
4.2 Інституційне забезпечення	22
4.3 Процедури та шаблони у сфері ринкового нагляду	22
4.4 Людські ресурси	24
4.5 Бюджетне забезпечення	24
5. Поточна ситуація: від доринкового до ринкового нагляду	25
5.1 Нормативно-правова база	25
5.2 Структура	26
5.3 Процедури	27
5.4 Інституційна спроможність	32
6. Рекомендації щодо здійснення управління змінами	34
6.1 Що потрібно зробити	34
6.2 Як організувати процес переходу	36
6.3 Як забезпечити фінансування реформи	36
7. Групи інтересів та їхні позиції щодо реформ	38
7.1 Бізнес	38
7.2 Споживачі	39
7.3 Держава	39
7.4 Держспоживстандарт	40

Біла книга
Запровадження ринкового нагляду: шлях до європейського ринку

1. Вступ	42
2. Ринковий нагляд – рішучий крок до Європи	43
3. Хто і як здійснюватиме ринковий нагляд	45

Додатки

Додаток 1

Відповідальні за технічні регламенти щодо продукції та стан їх впровадження 54

Додаток 2

Акти законодавства та програмні документи у сфері технічного регулювання 58

Додаток 3

Органи ринкового нагляду в ЄС 62

Додаток 4

Ключові вимоги до системи ринкового нагляду згідно з *acquis* ЄС 71

Додаток 5

Аналіз відповідності наявної нормативної та інституційної бази у сфері ринкового нагляду вимогам *acquis* 77

Додаток 6

План заходів (таблиця змін) для запровадження в Україні системи ринкового нагляду відповідно до вимог ЄС 84

Додаток 7

Методологія планування інституційних змін для виконання Угоди про асоціацію 94

Головне

Без інвестицій немає перспективи

Для України створення сприятливих умов для бізнесу чимдалі більше стає питанням виживання в глобальній конкурентній боротьбі за капітали та інвестиції. У міжнародних рейтингах щодо середовища для провадження бізнесу та економічної свободи Україна стабільно посідає місце далеко в другій сотні країн світу та є найгіршою в Європі.

За 20 років трансформації Україна залучила іноземних інвестицій набагато менше, ніж більшість країн-сусідів, особливо в розрахунку на особу. Ліву частку інвестицій спрямовано на приватизацію або в галузі кон'юнктурного зростання: банки, нерухомість, роздрібна торгівля, логістика. Провідні західні компанії мають достатньо проблем, торгуючи з Україною, щоб залишатися на нашому ринку імпортерами, а не ставати виробниками.

Реформа системи технічного регулювання: політичні та економічні вигоди

Президент України Віктор Янукович та уряд оголосили поліпшення умов для провадження бізнесу та залучення іноземних інвестицій для модернізації економічної структури країни пріоритетним завданням амбітної програми реформ. Сфера технічного регулювання — один з небагатьох прикладів, де нова влада за рік змогла досягти позитивних зрушень. Тим важливіше, щоб гарне починання було успішно завершено і принесло відчутне поліпшення у цьому складнику бізнес-середовища.

Пріоритетність реформування системи технічного регулювання визначається також тим, що у процесі переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію з ЄС, яка включає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, Україна фактично бере на себе зобов'язання привести цю сферу у відповідність до європейських норм і стандартів *acquis communautaire*. Зокрема передбачається запровадження в Україні європейської системи ринкового нагляду за продукцією.

Невиконання цих зобов'язань матиме чималі негативні наслідки, оскільки:

- зберігатимуться складнощі з доступом українських товарів на зовнішні ринки (передусім на ринок ЄС);
- існуватиме потенційна загроза застосування до України санкцій у вигляді жорстких торговельних обмежень.

Реформи в Україні: вбити пострадянського дракона

Історія nereформування та невдалих спроб реформування в Україні пов'язана з незавершеною демократичною трансформацією її державних інституцій. Вони залишилися радянськими за своєю суттю та способом роботи, хоча всі умови в країні змінилися: замість монополії Комуністичної партії —

гостра політична конкуренція, замість виключно державної власності — безмежна кількість економічних суб'єктів, замість жорстких обмежень кількості й різноманіття продукції та послуг — відкритий глобальний ринок.

Державні інституції не відповідають новим політичним, економічним і соціальним умовам. За відсутності провідної ролі КППС у державі так і не створено функцію вироблення стратегії; за гострої політичної та економічної конкуренції не розроблено механізмів консультацій, аналізу та врахування позицій різних зацікавлених сторін. Навіть більше, за відсутності партійного контролю, що підкріплювався силовими структурами, зрощення бізнесу та влади породило із залишків пострадянських інституцій монстрів, які монопольно і безконтрольно розпоряджаються державними фінансами та майном, самі встановлюють правила для всіх секторів, трактують їх та контролюють їх виконання, створюють для себе щораз нові важелі для тиску та збирання платежів з населення та бізнесу, всіляко уникаючи публічної підзвітності.

Спроби реформувати неадекватні та безконтрольні інституції, зокрема через посилення їхньої інституційної спроможності, — справа не тільки марна, а й шкідлива. Це ніколи не дасть потрібного результату, адже ключові умови, за яких такі інституції могли працювати, повернути неможливо.

Потрібні радикальні та суцільні перетворення систем державної влади, що забезпечать встановлення нової ролі держави, функцій, можливостей і способів роботи державних інституцій через запровадження ключових параметрів належного врядування, визначених і практично випробуваних у країнах розвинутої демократії: професійна державна служба, незалежний контроль прийняття рішень та оцінка їх виконання, публічний фінансовий аудит, аналіз і публічне обговорення варіантів державної політики, консультації із зацікавленими сторонами.

Від ГОСТу¹ до мінімальних технічних бар'єрів у торгівлі

За 20 років трансформації у сфері технічного регулювання в Україні накопичилося чимало проблем:

- застарілі стандарти якості (більш як 60% стандартів в Україні прийнято до 1993 року);
- фактично обов'язкова сертифікація всієї продукції за умов державної монополії на видачу сертифікатів відповідності;
- тривалість і висока вартість процедур для виведення на ринок нової продукції, що стримує інновації, підвищує ціни та обмежує конкурентоспроможність національного бізнесу;
- несумісність вимог і процедур з більшістю розвинутих країн, що гальмує торгівлю з ними;
- конфлікт інтересів у відповідальних державних органах, можливість для чиновників довільно трактувати правила і зловживати своїм становищем тощо.

¹ Від "Государственный стандарт" (рос.) — державний стандарт.

У результаті навіть сумлінний бізнес перебуває під загрозою прийняття рішення про припинення його виробництва або торгівлі, наприклад через невідповідний зовнішній вигляд продукції. Споживачі ризикують придбати товар, що може зашкодити їхньому здоров'ю чи майну незалежно від того, був він сертифікований чи обминув систему. Перевірки мало допомагають через дуже обмежену дієвість заходів: той самий небезпечний товар, виявлений і вилучений в одному магазині, можуть спокійно продавати в сусідньому.

Така ситуація склалася внаслідок часткових стихійних перетворень радянської системи, що мала у своїй основі ГОСТи — систему детальних технічних вимог до продукції, за допомогою яких держава встановлювала не лише точні вимоги до складу, фізичних параметрів і процедур виготовлення продукту, а й визначала асортимент продукції, яка допускалася до виробництва, а потім могла продаватися через систему роздрібно торгівлі в СРСР. Продукти та послуги одного найменування в усій країні мали бути однаковими та незмінними. Усе це тотально контролювали до виходу товарів на ринок, тому потреби у системі нагляду за товарами в роздрібному продажі не було. Недотримання стандартів було не просто порушенням, а економічним злочином і передбачало жорстке покарання. Таким чином відповідність продукції ГОСТам мала гарантувати її безпечність.

На зміну командно-адміністративній поступово прийшла відкрита, глобалізована ринкова економіка, яка за своєю сутністю не передбачає обмеження кількості та різноманітності товарів, які виходять на ринок, але ГОСТи та механізми контролю їх дотримання залишилися незмінними. Якись тисяч видів вареної ковбаси на ринку досі перевіряють так, як колись перевіряли три. Проте за нових умов ГОСТи не працюють. Ані ціна, ані наявність сертифікатів, ані знак якості не забезпечують нас від подовжувачів, які горять, іграшок, що травмують дітей, чи отруйних продуктів. До всього чимало товарів, що пропонуються на ринку, не мають сертифікатів і не відповідають стандартам, тобто обминають систему.

Держава не в змозі контролювати кожний товар у кожного виробника та імпортера: на це не вистачить людей і ресурсів, а такий контроль стає засобом бюрократичного тиску на сумлінний бізнес і прикриттям для несумлінного, що і відбувається в Україні.

У Європейському Союзі система технічного регулювання поступово навчилася долати такі проблеми, забезпечуючи захист максимально широкого кола споживачів за мінімального тиску на бізнес та обмеження торгівлі. Контроль безпечності продукції, що пропонується на ринку, забезпечує система ринкового нагляду. Її результатом є те, що в разі виявлення в якійсь роздрібній точці товару, що є ризиковим чи очевидно небезпечним, його можна ідентифікувати на всьому ланцюгу постачання і застосувати обмежувальні та корегувальні заходи у масштабі всієї країни та навіть усього ЄС.

В Україні напрям дій для цього сектору наразі визначено: ліквідувати наявну систему державного нагляду та контролю товару перед виведенням

на ринок і запровадити систему ринкового нагляду відповідно до європейських принципів і практик. У грудні 2010 року ухвалено ключові політичні рішення: схвалено закони України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" та "Про загальну безпечність нехарчової продукції", якими передбачається запровадження європейських принципів ринкового нагляду, основних механізмів і процедур, що відповідають практиці країн ЄС. Ці закони набудуть чинності у липні 2011 року.

Для успішного запровадження нової системи потрібно розглянути можливі варіанти перетворень, вивчити європейський досвід, проаналізувати позиції зацікавлених сторін у суспільстві, інформувати їх і налагодити з ними активний публічний діалог. Необхідно забезпечити належну організацію та планування процесу перетворень і створення умов для подальшого функціонування системи.

Про що ця публікація

У цій публікації представлено результати дослідження, здійсненого командою проекту Міжнародного центру перспективних досліджень, з урахуванням результатів консультацій та обговорень з представниками органів влади, до компетенції яких належить сектор технічного регулювання, представниками організацій споживачів і бізнесу, а також українськими та міжнародними експертами.

У Зеленій книзі (документ для консультацій) проаналізовано контекст, у якому започатковано реформу, сутність змін, що мають відбутися, європейський досвід, що формує бачення мети реформи, проблеми, пов'язані з її здійсненням, та їхню ціну для різних зацікавлених сторін, а також їхні переваги та втрати від реформи.

У Білій книзі (документ про політику) розглянуто способи забезпечення реалізації законів про ринковий нагляд, щоб створена система функціонувала та давала результати відповідно до норм і стандартів ЄС. Проаналізовано два ключові аспекти:

- зміст заходів, що мають забезпечити створення та подальше функціонування системи ринкового нагляду;
- організація здійснення перетворень, зокрема належне планування.

Розроблено та запропоновано інструмент планування реформ, який доцільно використати для управління змінами під час адаптації до норм і стандартів ЄС усіх секторів, що будуть охоплені майбутньою Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Цей інструмент, що має назву "план інституційних змін", чи подібний до нього використовували всі країни, які готувалися до членства в ЄС. Представлено методологію використання цього інструменту, а також зразок його практичного застосування в Україні для системи ринкового нагляду.

Зелена книга

Виконання європейських вимог у сфері ринкового нагляду

Документ для консультацій

1. Вступ

У процесі переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію з ЄС, яка включає створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, Україна погодилася взяти на себе зобов'язання запровадити європейську систему ринкового нагляду за продукцією. Не чекаючи підписання Угоди, ключові політичні рішення в цьому напрямі було прийнято. У грудні 2010 року схвалено два системні закони України: "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" та "Про загальну безпечність нехарчової продукції"; набуття ними чинності відбудеться у липні 2011 року. Цими законами передбачається запровадження європейських принципів ринкового нагляду, основних механізмів і процедур, що відповідають практиці країн ЄС.

Утім, створюватися ця система буде не на порожньому місці. Процес реформування та трансформації не обіцяє бути легким і безболісним, адже наразі в Україні вже існує глибока і розгалужена система контролю та нагляду за продуктами і товарами, які виходять на ринок. Вона має в основі ГОСТи – систему детальних технічних вимог до продукції, успадковану від Радянського Союзу.

Могутній ГОСТ – радянський спадок

За допомогою системи ГОСТів держава встановлювала не лише точні вимоги до складу, фізичних параметрів і процедур виготовлення продукту, а й визначала асортимент продукції, яка допускалася до виробництва, а потім могла продаватися через систему роздрібної торгівлі в СРСР. Кількість варіантів харчових і промислових товарів, а також послуг дуже жорстко обмежувалася. Вареної ковбаси було лише три види: докторська, молочна і дитяча, меню в усіх ресторанах і кафе було практично однакове, а кожну страву готували за єдиним рецептом.

Система державних стандартів слугувала інтересам планової економіки, забезпечувала тотальний адміністративний контроль на всіх стадіях виробництва та реалізації товарів.

Ця система працювала, вона виконувала свою функцію абсолютно ефективно за тих реалій, що були в Радянському Союзі, – один власник, виробник, вертикаль контролю.

Усе в СРСР було стовідсотковим – і зайнятість, і централізоване планування виробництва та торгівлі, і контроль за кожним видом товару.

Кількість видів товарів і продуктів на ринку була чітко визначеною, кожен вид виготовляли за однією процедурою з тих самих сировини, матеріалів і компонентів, продукти та послуги одного найменування в усій країні мали бути однаковими. Усе це тотально контролювалося до виходу товарів на ринок, тому потреби у системі нагляду за товарами в роздрібному продажі не

було. Недотримання стандартів було не просто порушенням, а економічним злочином і передбачало жорстке покарання.

Стандарти якості означали однаковість і незмінність товарів, що автоматично гарантувало їхню безпечність. Споживачі майже не мали вибору, але також не мали потреби навіть замислюватися про якість і безпечність товару — держава все вирішувала за них, причому на найвищому політичному рівні. Навіть майонез і томатний соус з'явилися в СРСР завдяки ухваленню рішення на XX з'їзді КПРС — на тому самому, де Микита Хрущов розвінчував культ особи Йосифа Сталіна.

У ринковій економіці тотальний контроль неможливий

Після розпаду Радянського Союзу на зміну командно-адміністративній поступово прийшла відкрита, глобалізована ринкова економіка, яка за своєю сутністю не передбачає обмеження кількості та різноманітності товарів, які виходять на ринок. ГОСТи та механізми контролю їх дотримання залишилися незмінними з радянських часів, лише опустившись від рівня ЦК КПРС до чиновників Держспоживстандарту. Якість тисяч видів вареної ковбаси на ринку досі перевіряють так, як колись перевіряли три.

На українському ринку, де лівова частка промислових споживчих товарів — імпортні, ГОСТи вже не працюють, так само як і радянська аксіома "якість = безпечність", де "якість" — це однаковість і незмінність. Ані ціна, ані наявність сертифікатів, ані знак якості не забезпечують нас від подовжувачів, які горять, іграшок, що травмують дітей, чи отруйних продуктів при тому, що проходження всіх контрольних і дозвільних процедур для виведення нового товару чи продукту на ринок займає у середньому 80 днів².

До всього чимало товарів, що пропонуються на ринку, не мають сертифікатів і не відповідають стандартам, тобто обминають систему, що вказує на її неефективність і корумпованість.

Державна відповідальність — ілюзія

Держава підтримує систему тотального контролю та сертифікації продукції на стадії до виведення її на ринок, прикриваючись тим, що нібито несе повну відповідальність за якість і безпечність продукції на ринку. Однак насправді цієї відповідальності немає, а є безвідповідальний популізм: жодного чиновника не покарано за присутність на ринку небезпечних товарів незалежно від того, пройшли вони сертифікацію чи обминули її. Навпаки — чиновники карають за це бізнес.

На жаль, більшість населення ставиться до питань якості та безпечності продукції переважно пасивно, покладаючись на державну систему, що є однією з характерних рис пострадянського патерналізму.

² Технічне регулювання в Україні: як забезпечити розвиток економіки і захист прав споживачів. Аналітична доповідь. Міжнародна фінансова корпорація, 2008 р.

Реформа чи повна заміна?

Про необхідність приведення у відповідність адміністративної та регуляторної системи до економічної та політичної дуже точно сказав Посол Російської Федерації в Україні Міхаїл Зурабов³:

- Нинішня не вирішена проблема соціального забезпечення в деяких країнах колишнього СРСР є результатом незміненої радянської "правильної", але неефективної моделі, яка здійснювалася через стовідсоткову зайнятість. Кожна людина мала місце роботи, на якому її забезпечували житлом, путівкою на відпочинок, дитячим садком, поліклінікою та ін.
- Після раптової ліквідації повністю державної економіки виник ринок праці, але не було створено інститутів (які існують у всіх розвинених країнах світу), які б забезпечували соціальну стабільність, переносили державні зобов'язання на бюджети домогосподарств і керували соціальною поведінкою в умовах наявності ринку праці.

Держави намагаються підтримувати ілюзію своєї провідної ролі у соціальному забезпеченні, але вдосконалювати непрацюючу систему неможливо: стовідсоткової зайнятості немає.

Так само за ринкової економіки держава не в змозі контролювати кожний товар у кожного виробника та імпортера: на це не вистачить людей і ресурсів, а такий контроль стає засобом бюрократичного тиску на сумнівний бізнес і прикриттям для несумінного, що і відбувається в Україні.

З прийняттям двох системних законів про ринковий нагляд напрям дій визначено: ліквідувати наявну систему державного нагляду та контролю товару перед виведенням на ринок і запровадити систему ринкового нагляду відповідно до європейських принципів і практик. Однак водночас не переглянуто роль системи захисту прав споживачів, яка наразі контролює товари, представлені на ринку. Визначено, що перевірятися буде відповідність товарів вимогам щодо безпечності, але чіткі критерії виконання цих вимог для численних груп товарів законодавчо не встановлено, що створює регуляторні прогалини, які уможливають потрапляння на ринок небезпечних товарів.

Усе це вказує на те, що повноцінне запровадження системи ринкового нагляду можливе лише разом з комплексним реформуванням системи технічного регулювання: стандартизації, метрології, оцінки відповідності, акредитації. Приведення цих компонентів системи у відповідність до європейських вимог необхідно прискорити.

Водночас реформування потрібно здійснювати, обґрунтовано використовуючи компоненти наявних систем, інституційна адаптація яких можлива. Наразі система нагляду і контролю, попри всі вади, має у своєму складі кваліфікованих і досвідчених фахівців, лабораторії з достатньо високим рівнем технічної оснащеності. Окрім нових законів для них потрібно запро-

³ Модернізація й консолідація. Без зворотного зв'язку із суспільством реформи можуть призвести до соціальної катастрофи. Віталій Княжанський, "День" № 192 – 193, 22 – 23 жовтня 2010, <http://www.day.kiev.ua/313681>.

вадити нові цілі, процедури, шаблони та стандарти роботи, забезпечити належне навчання та фінансування.

Запитання до зацікавлених сторін № 1

Чи вважаєте ви доцільним повне скасування в Україні державного нагляду (доринкового) та запровадження ринкового нагляду?

Як ви вважаєте, прийняті закони про ринковий нагляд достатні для повноцінного реформування?

2. Чому саме ринковий нагляд

Система ринкового нагляду — невід’ємний складник інфраструктури технічного регулювання, що контролює безпечність продукції, представленої на ринку Європейського Союзу. Існування уніфікованих національних систем ринкового нагляду держав — членів ЄС суттєво спрощує обмін товарами в рамках єдиного ринку.

Запровадження в Україні системи ринкового нагляду є умовою не тільки створення поглибленої Зони вільної торгівлі з ЄС, а й спрощення дозвільних процедур і дерегуляції бізнес-середовища, які Президент України та уряд визначили пріоритетним напрямом економічних реформ.

2.1 У чому різниця між європейською та пострадянською системами?

Європейська система ринкового нагляду, попри схожість назв її елементів з українською системою нагляду, зокрема дотримання вимог, перевірки та випробування, спрямована не на контроль бізнесу та накладення санкцій, а на забезпечення споживача. Вона виникла як відповідь на об’єктивні умови вільного безмежного ринку, де поняття якості є суб’єктивним, але безпечність товарів і продуктів — об’єктивна. Бізнес відповідає за дотримання суттєвих вимог щодо безпечності та надання споживачам повної і достовірної інформації щодо якості та особливостей використання товарів, а відповідальність за вивчення цієї інформації, уважний і свідомий вибір під час купівлі товару лежить на споживачеві.

Європейська система працює на те, щоб у разі виявлення в якійсь роздрібній точці товару, що є ризиковим чи очевидно небезпечним, його можна було ідентифікувати на всьому ланцюгу постачання на ринку всієї країни та навіть усього ЄС. Обмежувальні та корегувальні заходи повинні стосуватися всієї партії такої продукції, забезпечуючи захист максимального кола споживачів. Натомість українська система, що займається товарами, вже представленими на ринку, може працювати лише з окремими суб’єктами господарювання у сфері торгівлі, тому дієвість заходів дуже обмежена: той самий небезпечний товар, виявлений і вилучений в одному магазині, може спокійно продаватися у сусідньому.

2.2 Мета ринкового нагляду

Європейське законодавство⁴ визначає **ринковий нагляд** як діяльність, що провадиться, і заходи, що вживаються державною владою, для забез-

⁴ Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року, що встановлює вимоги для акредитації та ринкового нагляду щодо реалізації продукції та скасовує Регламент (ЄС) № 339/93.

печення відповідності продуктів вимогам, встановленим у відповідних актах гармонізованого законодавства Співтовариства. Нагляд повинен забезпечувати, щоб продукти не становили ризику для здоров'я, безпеки або будь-якого аспекту захисту суспільного інтересу⁵.

Ринковий нагляд має на меті забезпечити однаковий рівень захисту громадян у рамках внутрішнього ринку, а також однорідне нормативне поле для суб'єктів економічної діяльності.

Процедура впровадження вимог ЄС до системи ринкового нагляду принципово не відрізняється від адаптації *acquis* в інших сферах, що будуть охоплені Угодою про асоціацію. Така процедура передбачає планування необхідних законодавчих та інституційних змін, а також відповідного фінансування на весь термін впровадження вимог, що зазвичай охоплював кілька років. Мають також складатися детальні річні календарні плани впровадження вимог і здійснюватися регулярний моніторинг їх виконання.

Запитання до зацікавлених сторін № 2

Чи вважаєте ви вагомими переваги європейської системи ринкового нагляду над системами державного нагляду та захисту прав споживачів в Україні?

Які переваги має українська система порівняно з європейською?

⁵ Джерело: 765/2008, ст. 17.

3. Проблема та її ціна

Проблемою є наявність в Україні розриву між тим, які вимоги висуває ЄС до системи ринкового нагляду, і тим, що реально може виконати Україна.

Мета цієї Зеленої книги — визначити проблеми переходу від наявного стану до виконання вимог ЄС щодо системи ринкового нагляду та виявити можливості їх вирішення.

Вади наявної в Україні системи нагляду та контролю продукції, а також складність запровадження нової системи ринкового нагляду, що відповідає європейським вимогам, має достатньо високу ціну для всіх основних груп інтересів у суспільстві.

3.1 Ціна для споживачів

Відсутність загальних необхідних вимог щодо безпечності продукції призводить до того, що в Україні цілком реально придбати продукт сертифікований, але небезпечний.

За даними Укрметртестстандарту — державного підприємства, що здійснює державний нагляд товарів і продуктів харчування, майже 10% товарів під час проходження сертифікації виявляються неякісними. Це означає, що навіть серед продукції, яка готується до сертифікації, є така, яка за радянськими стандартами неякісна. До того ж немає жодної гарантії, що решта 90% сертифікованої продукції безпечна для споживачів.

Внаслідок витрат підприємців, пов'язаних з обов'язковою сертифікацією та неефективним державним наглядом, ціни для споживачів залишаються вищими, аніж могли би бути.

3.2 Ціна для бізнесу

В Україні дуже складно вивести новий товар на ринок, бізнесмени мають витрачати багато часу і грошей на контрольні-дозвільні процедури.

За статистикою, експорт України більш як на половину складається з непереробленої продукції та сировини. Застаріла система технічного регулювання перешкоджає виготовленню нових продуктів, на які немає стандартів. Це призводить до суттєвого зростання вартості виробництва, знижуючи конкурентоспроможність національних виробників і на зовнішньому, і на внутрішньому ринку. Водночас скорочення асортименту продукції та витрати підприємств, спричинені недосконалою системою технічного регулювання, підвищують споживчі ціни.

Для підприємця процедура обов'язкової сертифікації означає:

- Високі фінансові затрати. Розробка та реєстрація технічних умов і додержання стандартів 2008 року коштували підприємствам України близько 2,26 млрд грн⁶, що становило 0,62% загального обсягу роздрібної торгівлі (446,5 млрд грн). Беручи до уваги скорочення інновацій і зниження конкуренції, непрямі витрати можуть бути набагато більшими.
- Великі часові затримки. Підготовка документів і реєстрація всіх технічних умов у Держспоживстандарті у типового підприємства становить 88 календарних днів.
- Вагомі ризики, пов'язані з можливістю зупинки виробництва товарів, для яких державних стандартів ще не існує. Розроблення та впровадження відповідних технічних регламентів відбувається дуже повільно.

Навіть більше, чинна система технічного регулювання не дозволяє легально впроваджувати нові технології, доки їх не схвалить відповідні регуляторні органи. Як наслідок, модернізація вітчизняних компаній відбувається вкрай повільно, впровадження нових технологій затримується, а нова продукція надходить до споживача дедалі рідше.

Крім того, така система технічного регулювання суперечить правилам Світової організації торгівлі, які Україна зобов'язалася виконувати з 2008 року.

Водночас несумлінні виробники та постачальники продукції мають дуже низький рівень відповідальності за порушення вимог до продукції. В Україні вітчизняний виробник неякісної продукції несе лише адміністративну відповідальність за випуск неякісних товарів. Наприклад, за випуск неякісних лікарських засобів, згідно з п. 168 Адміністративного кодексу, на виробника лише накладається незначний штраф — від 1 до 18 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Це абсолютно мізерна сума (від 17 до 306 грн), і тому часто товаровиробники готові платити ці штрафи наперед, що легітимізує продаж неякісних ліків (для довідки: середньостатистична аптека в день заробляє від 1500 до 3000 грн).

3.3 Ціна для держави

Держава у цій ситуації винувата з усіх боків:

- Споживачі масово скаржаться на велику кількість небезпечних і неякісних товарів.
- Сумлінний бізнес обурений складними перевірками, тривалістю і вартістю процедур технічного регулювання та пов'язаним із ними здиригентством чиновників, які не захищають добросовісних виробників від тих, хто нехтує або свідомо порушує вимоги та вдається до корупційних дій задля уникнення відповідальності.
- Міжнародні партнери докоряють невідповідністю принципам ринкової економіки та невиконанням уже взятих Україною на себе зобов'язань.

⁶ Тут і далі у цьому розділі використано дані аналітичної доповіді "Технічне регулювання в Україні: як забезпечити розвиток економіки і захист прав споживачів". Міжнародна фінансова корпорація, 2008 р.

Водночас державні органи лишаються сам на сам із цими проблемами: несумісність систем унеможлиблює Україні отримувати та використовувати результати діяльності систем ринкового нагляду Європейського Союзу та інших розвинених країн (повідомлення про небезпечні товари), а також повноцінно обмінюватися з ними досвідом.

Носієм проблем для держави, бізнесу та споживачів є Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Держспоживстандарт України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, підтвердження відповідності.

Це означає, що законом Держспоживстандарт визначено відповідальним практично за всі (за винятком акредитації) сфери технічного регулювання, що суперечить вимогам ЄС і найкращій практиці західних країн. У грудні 2010 року його перетворено на Державну службу технічного регулювання, але сутність від цього не змінилася⁷.

Такий обсяг повноважень створює конфлікт інтересів. Держспоживстандарт поєднує всі функції технічного регулювання: від розробки і погодження стандартів до нагляду за продукцією та захисту прав споживачів. Він створює норми (затверджує стандарти та перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації). Оцінку відповідності цим нормам, нагляд і перевірку такої відповідності здійснюють територіальні органи комітету — державні центри стандартизації, метрології та сертифікації (ДЦСМС), державні підприємства, створені комітетом і повністю йому підпорядковані. Фактично зовнішнього контролю за діяльністю Держспоживстандарту немає — він як державний орган уповноважений контролювати сам себе.

Іншим прикладом конфлікту інтересів може слугувати той факт, що оцінку відповідності (тобто сертифікацію) дозволяється здійснювати лише органам сертифікації, зареєстрованим у системі УкрСЕПРО. А оскільки УкрСЕПРО включено в структуру Держспоживстандарту, переважну більшість сертифікатів у системі видають власні ДЦСМС. Тобто де-юре комітет не має права здійснювати акредитацію, але де-факто контрольні повноваження дозволяють йому монополізувати виконання функцій сертифікації (оцінки відповідності).

Таке поєднання функцій комерційного характеру (сертифікація) та функцій державного контролю в одному органі є джерелом конфлікту інтересів і надмірних повноважень, що дають змогу діяти на власний розсуд.

Крім того, багато функцій Держспоживстандарту дублюють інші державні органи (СЕС, Державний комітет ветеринарної медицини). Це знижує ефективність роботи всіх органів технічного регулювання та створює неадекватні вимоги, що, своєю чергою, створює додатковий тягар для підприємців.

⁷ Далі у тексті використано стару назву — Держспоживстандарт.

Запитання до зацікавлених сторін № 3

Чи погоджуєтеся ви з наведеною оцінкою ціни проблеми для зацікавлених сторін в Україні?

Для яких ще зацікавлених сторін unreformed система становить проблему та якою є ціна проблеми?

4. Мета реформування – нова система, що відповідає європейським вимогам

Попри інституційну різноманітність, системи ринкового нагляду в державах – членах ЄС відповідають ключовим вимогам і принципам, визначеним спільним законодавством – *acquis* ЄС.

Ключові умови ефективного функціонування системи ринкового нагляду:

- наявність **законодавства**, що становить правову основу ринкового нагляду;
- існування **інституцій** системи ринкового нагляду;
- надання інституціям ринкового нагляду необхідного обсягу **повноважень**;
- запровадження **санкцій**, що забезпечують відповідальність суб'єктів економічної діяльності.

Правове поле ринкового нагляду в ЄС складається з двох компонентів:

1. Горизонтальний компонент, що встановлює загальні принципи ринкового нагляду:
 - Директива 2001/95/ЄС про загальну безпечність продукції;
 - Регламент 765/2008 щодо вимог до акредитації та ринкового нагляду;
 - Директива 85/374/ЄЕС щодо відповідальності за дефектну продукцію;
 - модульний підхід до оцінки відповідності та маркування знаком CE.
2. Вертикальний (або секторний) компонент, що встановлює правила ринкового нагляду для окремих типів продукції. До нього належать директиви Нового та Глобального підходів, а також директиви старого підходу, що регулюють обіг окремих категорій товарів у межах єдиного ринку.

4.1 Законодавство у сфері ринкового нагляду

Директиву про загальну безпечність продукції впроваджено в національному законодавстві майже всіх держав ЄС. Деякі країни забезпечили безпосереднє законодавче закріплення цієї директиви (зокрема Греція, Ірландія, Кіпр, Словенія та ін.), але більшість інших країн пішли шляхом інтеграції положень директиви до наявного законодавства щодо безпечності продукції та захисту прав споживачів.

В обох випадках національне законодавство у сфері технічного регулювання містить спеціальні розділи з ринкового нагляду за продукцією, розміщеною на ринку, а також встановлює повноваження інституцій ринкового нагляду та права їхніх посадових осіб.

Посадові особи відповідних органів влади, здійснюючи ринковий нагляд і контроль, мають право:

- здійснювати контроль і нагляд за продукцією та послугами, що перебувають в обігу;
- робити запит і вільно отримувати відповідну інформацію, необхідну для здійснення оцінки безпечності продукції та послуг або для забезпечення виконання функцій, специфічних для державних органів з ринкового нагляду;
- робити запит і вільно отримувати відповідні зразки продукції та організовувати лабораторну експертизу або будь-яку іншу експертизу продукції та послуг (далі – експертиза) для забезпечення виконання вимог безпечності продукції та послуг відповідно до щорічного плану дій, затвердженого директором (головою) відповідного державного органу з ринкового нагляду, де є підозра, що продукція або послуга не відповідає вимогам безпечності, або коли було отримано скаргу.

У рамках своєї діяльності щодо ринкового нагляду державні органи з ринкового нагляду мають повноваження приймати такі рішення:

- забороняти пропозицію або продаж небезпечної продукції, або групи продукції, або постачання неякісних послуг;
- вимагати від виробника, дистрибутора або постачальника виконувати спеціальні заходи для забезпечення безпечності продукції та послуг;
- зупиняти пропозицію або продаж товарів, або постачання послуг до:
 - ✧ отримання висновку експерта про підозру, що продукт або послуга не відповідає вимогам безпечності;
 - ✧ здійснення заходів, передбачених у другому підпункті цієї частини;
- вимагати вилучення небезпечної продукції або групи продукції, або окремих одиниць з обігу, або їх знищення, або припинення постачання послуг.

Окремі вимоги для різних товарів можуть врегульовуватися підзаконними нормативними актами, що стосуються ринкового нагляду окремих продуктів та окремої діяльності щодо ринкового нагляду у відповідних сферах:

- визначення інституту (інститутів), відповідальних за ринковий нагляд у відповідних сферах;
- визначення заходів ринкового нагляду для гарантування того, що продукція, доступна на ринку, безпечна та задовольняє всім вимогам (маркування, документація, процедури оцінки відповідності та ін.);
- визначення прав державних інституцій з ринкового нагляду (за потреби).

4.2 Інституційне забезпечення

4.2.1 Система ринкового нагляду

Інституційне забезпечення системи ринкового нагляду в державах ЄС зазвичай передбачає наявність основної інституції (далі — Інспекції), що відповідає за нагляд за дотриманням загальної безпечності продукції, де не існує спеціальних вимог щодо безпечності, а також за нагляд за майже всією нехарчовою продукцією, для якої існують спеціальні вимоги.

Діяльність Інспекції базується на засадах, запроваджених ЄС, де першочерговість робиться не на якості продукції, а на її безпечності та нешкідливості для споживачів. Головні завдання Інспекції:

- здійснення ринкового нагляду для забезпечення дотримання виробниками, імпортерами, торгівцями та постачальниками послуг вимог законодавства, що регулюють безпечність продукції та маркування;
- захист прав споживачів і забезпечення доступу їх до інформації щодо безпечності продукції.

Інші державні органи нагляду та контролю відповідальні за ринковий нагляд у певних галузях. Так, окремо здійснюється ринковий нагляд переважно за такими товарними категоріями:

- харчова продукція;
- косметичні та домашні хімікати;
- фармацевтична продукція.

Відповідні служби та підпорядковані їм інституції використовують усі повноваження, що перебувають у межах їхньої компетенції, для здійснення перевірок і прийняття необхідних кроків з усунення хиб і ризику.

Досить типовим для держав ЄС є також наявність координуючого органу в системі ринкового нагляду, що відповідає за узгоджену та злагоджену діяльність усіх контролюючих інстанцій, здійснює захист прав споживачів і розслідування скарг.

4.3 Процедури та шаблони у сфері ринкового нагляду

4.3.1 Планування діяльності

Діяльність з ринкового нагляду здійснюють відповідно до програм ринкового нагляду, які в різних державах ЄС затверджує керівництво відповідальної інституції, або керівництво органу влади, якому ця інституція підзвітна, або уряд. Програма визначає пріоритети на поточний рік і графік діяльності у сфері ринкового нагляду. У деяких країнах (зокрема Бельгія, Естонія, Нідерланди) розробляють окремі програми для різних секторів ринкового нагляду. В Іспанії створено спеціальну комісію, що готує звіти про безпечність продуктів на вимогу відповідних контролюючих інстанцій. В окремих країнах, зокрема в Латвії та Фінляндії, здійснюють середньострокове пла-

нування діяльності у сфері ринкового нагляду, коли програми готують на кілька років, а щороку розробляють план їх виконання.

Ринковий нагляд за продукцією, передбаченою в директивах Нового підходу, здійснюють в основному через перевірку документів і маркування продукції. Детальнішу інформацію вимагають від виробників тільки в деяких випадках.

4.3.2 *Комунікація між органами влади, виробниками та дистрибуторами*

Законодавство більшості держав ЄС передбачає створення спеціальної консультативної платформи (ради), що об'єднує представників різних інституцій ринкового нагляду та інших органів державної влади. Головні цілі такої ради:

- забезпечення ефективної взаємодії між органами ринкового нагляду;
- створення уніфікованого підходу щодо ринкового нагляду в усіх секторах;
- захист інтересів споживачів і виробників.

У більшості держав ЄС процес комунікації між органами влади, виробниками та дистрибуторами, передбачений нормами директиви, не формалізовано. Те саме стосується питань залучення незалежних професійних організацій і спілок споживачів. Зокрема у Словаччині, Німеччині та Нідерландах органи влади не зобов'язані сприяти добровільній діяльності виробників і дистрибуторів у сфері ринкового нагляду. В інших країнах (Франція, Ірландія, Німеччина, Естонія, Бельгія, Латвія, Данія) не передбачено спеціальних процедур комунікації між органами влади та виробниками.

4.3.3 *Обмін інформацією*

Контролюючі інституції держав ЄС у сфері ринкового нагляду інтегровані в низку інформаційних систем для оперативного обміну даними щодо небезпечної продукції. Законодавчо закріплено їхню участь у загальноєвропейській системі оперативного інформування RAPEX. Подібні системи надають контролюючим інституціям інформацію про небезпечну продукцію, виявлену в інших країнах. Це допомагає ефективніше організувати діяльність щодо ринкового нагляду, спрямовуючи ресурси на найризиковіші категорії продукції. Додатково дев'ять держав ЄС і Швейцарія використовують комунікаційну інтернет-систему ICSMS. Обидві системи мають на меті організувати адміністрування та співпрацю у питаннях ринкового нагляду на європейському рівні у вигляді електронної мережі.

Багато держав ЄС уклали між собою дво- або багатосторонні угоди про співпрацю, наприклад про спільне проведення кампаній з відбору зразків продукції (у Латвії та Ірландії, Польщі та Франції, Іспанії, Італії та Австрії). Прикладом такої системи є Trarex⁸, яка діє між дев'ятьма країнами Центральної та Східної Європи з центром управління в Угорщині.

⁸ *Англ.: Transitional Rapid exchange of information system on dangerous products (so called – Trarex system).*

4.4 Людські ресурси

Рівень кадрового забезпечення різних структурних підрозділів інституцій ринкового нагляду держав ЄС узагальнено у таблиці.

Тип структурного підрозділу	Кількість працівників
Головний офіс	30–50
Регіональне представництво	10–20
Міське відділення	1–5

У державах ЄС створено спеціальні центри для безперервного навчання, що організують постійне підвищення кваліфікації працівників системи ринкового нагляду.

4.5 Бюджетне забезпечення

Усереднені видатки на одного штатного працівника інституції ринкового нагляду держав ЄС наведено у таблиці.

Стаття видатків	Річний обсяг фінансування, на одного штатного працівника, тис. євро
Оплата праці	80
Комп'ютерне забезпечення	2,5
Програмне забезпечення	1
Підвищення кваліфікації	24
Офісне та інше обладнання	2

5. Поточна ситуація: від доринкового до ринкового нагляду

Замість європейської системи ринкового нагляду, що захищає інтереси і споживачів, і добросовісних товаровиробників та постачальників, в Україні існує система тотального попереднього контролю продукції на стадії розробки, виробництва та виведення на ринок (*державний нагляд*), а також система контролю продукції та послуг на стадії реалізації у роздрібній торгівлі (*захист прав споживачів*). Від кожної товарної групи вимагається відповідність специфічним стандартам якості, які є застарілими та не забезпечують пріоритет безпеки споживачів.

Ця система має достатньо сформоване нормативно-правове та інституційне забезпечення. Впровадження двох законів про ринковий нагляд означає суттєві нормативно-правові та інституційні зміни. Побудова нової системи передбачає часткове використання наявних інституційних елементів, часткову ліквідацію та створення нових. Аналізу того, які інституційні елементи доцільно використати, які треба створити, а які — скасувати, присвячено цей розділ.

5.1 Нормативно-правова база

Основним нормативним актом, який регулює державний нагляд харчової та нехарчової продукції, є Декрет Кабінету Міністрів України *“Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення”* від 08.04.93 № 30-93⁹.

Система захисту прав споживачів регулюється профільними законами *“Про захист прав споживачів”* від 12.05.91 № 1023-XII та *“Про основні засади державного нагляду в сферах господарської діяльності”* від 05.04.2007 № 877-V, а також різноманітними нормативно-правовими актами, що встановлюють *правила торгівлі, правила побутового обслуговування* (загалом більш як 100 правил та інструкцій), і *законами прямої дії* щодо окремих видів продукції (молока, м'яса, електротоварів).

Новими законами про ринковий нагляд передбачається скасування декрету про державний нагляд, тобто доринковий контроль товарів, абсолютно несумісний з вимогами ЄС, припиняє існування. Водночас захист прав споживачів лишається незмінним, що створює колізію: одна система забезпечуватиме відповідність продукції вимогам безпечності, інша — стандартам якості.

⁹ Повний список нормативних актів доступний з: http://www.ukrcsm.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=262&Itemid=222&lang=ru.

5.2 Структура

Функції з державного нагляду виконують Державне підприємство “Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів” (ДП “Укрметртестстандарт” — у Києві) та державні центри стандартизації, метрології та сертифікації у регіонах (нині функціонує 28), підпорядковані Держспоживстандарту. Останній безпосередньо здійснює захист прав споживачів через територіальні управління у справах захисту прав споживачів (зараз існує 27). Обидві системи функціонують на всій території України.

Крім того, законодавство України дозволяє створювати управління у справах захисту прав споживачів при органах місцевого самоврядування та/або місцевих державних адміністраціях.

Сфера нагляду в Україні: більше охоплення – менша ефективність

Законодавство ЄС встановлює такі вимоги до системи ринкового нагляду:

- система має охоплювати всю країну;
- система повинна охоплювати всі належні групи товарів (чітко визначений перелік не включає продукти харчування, продукцію медичного призначення та ще кілька груп).

Українські системи державного нагляду та захисту прав споживачів відповідали цим вимогам. Нагляду та перевіркाम підлягала будь-яка продукція — і та, що вироблена в Україні, і імпортована, а також велика частина робіт і послуг.

Незважаючи на набагато ширшу сферу дії, через неадекватні механізми наявна в Україні система забезпечує досягнення менших результатів, аніж в ЄС. За інформацією представників Держспоживстандарту, система ринкового нагляду в ЄС охоплює перевітками 3–8% продукції на ринку, а результати української системи вимірюються сотими частками відсотка.

Нові закони про ринковий нагляд загалом відповідають вимогам ЄС, але їх виконання необхідно забезпечити під час визначення органів ринкового нагляду, сфер їхньої компетенції та структури, за що відповідальність покладено на Кабінет Міністрів України.

Нагляд за продукцією не відокремлено від сертифікації

Відповідно до вимог ЄС ринковий нагляд має бути інституційно відокремлений від функції оцінки відповідності.

Ця ключова вимога в Україні не виконується: усі функції технічного регулювання об'єднані в Держспоживстандарті та в підпорядкованих йому структурах.

Нове законодавство про ринковий нагляд запроваджує цю вимогу в Україні, але з реалізацією її на практиці вже виникають проблеми. Необхідність відокремлення цих функцій не враховано у ході оптимізації структури

центральної виконавчої влади, ініційованої Президентом Віктором Януковичем у грудні 2010 року: створена **Державна служба технічного регулювання є повним правонаступником Держспоживстандарту.**

Гарантії незалежності нагляду немає

Відповідно до стандартів ЄС органи ринкового нагляду мають бути **незалежними, діяти неупереджено і без дискримінації.**

Законодавство України не містить механізмів, які забезпечували б незалежність органів державного нагляду і захисту прав споживачів і в політичному, і в адміністративному та операційному плані. Це стосується функцій нагляду та контролю у системі виконавчої влади України взагалі.

Нові закони про ринковий нагляд декларують цей принцип для сектору, але реалізувати його без інституційної демократизації всієї системи виконавчої влади неможливо.

5.3 Процедури

Планування нагляду: близько до стандартів ЄС

Законодавство ЄС передбачає, що ринковий нагляд має здійснюватися відповідно до програм (планів).

В Україні існують плани перевірок і у сфері державного нагляду за продукцією, і у сфері захисту прав споживачів, подібні до європейських програм ринкового нагляду. Планування здійснюється на рік і, частіше, на квартал окремо для кожного регіону України. У планах вказують назви суб'єктів, які будуть перевірятися, перелік товарів, що підлягає перевірці, та термін її проведення. Чітких вимог до змісту планів та їхньої обґрунтованості немає.

Нові закони про ринковий нагляд передбачають підготовку секторальних планів терміном на рік, що охоплюють види продукції відповідно до сфер відповідальності органів ринкового нагляду та визначають належність цих видів продукції до певного ступеня ризику. Водночас **прямо не передбачено планування частоти, періодичності, географічного розподілу та змісту заходів ринкового нагляду.**

Перевірки продукції: фундамент для виконання вимог ЄС існує

Законодавство ЄС містить низку важливих вимог щодо інструментарію, який застосовують державні органи під час здійснення ринкового нагляду, зокрема щодо перевірки продукції. Окрім відповідності суттєвим вимогам безпечності, перевіряється правильність застосування процедур оцінки відповідності, зміст декларації про відповідність і виконання умов маркування СЕ. Органи ринкового нагляду мають належні повноваження для документальних перевірок, візуального огляду продукції та випробування відібраних зразків.

Основний інструментарій, передбачений законодавством ЄС, в Україні існує. У рамках державного нагляду здійснюються два типи перевірок: планові і позапланові. Для планових жорстко обмежено періодичність щодо суб'єктів господарювання з різних груп ризику:

- з високим ступенем ризику — не частіше ніж раз на рік;
- із середнім ступенем ризику — не частіше ніж раз на два роки;
- з незначним ступенем ризику — не частіше ніж раз на три роки.

Для позапланових перевірок обмежено підстави їх проведення та коло питань, що підлягають контролю¹⁰.

Ще одна особливість планових перевірок полягає у тому, що про них органи нагляду **зобов'язані завчасно (за 10 днів) повідомляти суб'єкта, який перевірятимуть.**

Усе це суттєво обмежує можливості органів нагляду щодо контролю за продукцією порівняно з європейською практикою.

Нові закони про ринковий нагляд запроваджують інструментарій перевірок і повноваження органів нагляду, що задовольняють вимогам ЄС. Однак проблема попередження про перевірку залишилася невирішеною. По-перше, така вимога щодо ринкового нагляду зумовлює ризик того, що відповідна продукція на час перевірки буде відсутня, так само як і необхідні супроводжувальні документи.

По-друге, така вимога суперечить сутності ринкового нагляду за європейськими стандартами, де об'єктом перевірки є не суб'єкти господарювання, а продукція (товари). Відповідно до цієї ідеології законодавство держав — членів ЄС у сфері ринкового нагляду не містить жодних вимог щодо попередження суб'єктів господарювання про перевірки.

Втім, за статистикою щодо перевірок державного нагляду після запровадження в Україні цієї вимоги їхня ефективність не зменшилася.

Права та повноваження державних інспекторів у сфері державного нагляду та посадових осіб у сфері захисту прав споживачів відповідають правилам ЄС. Так само задовольняють вимогам ЄС відповідні положення нових законів про ринковий нагляд.

Проблемою в Україні є недостатня кількість інспекторів. Зараз у сфері захисту прав споживачів працюють близько 600 інспекторів, у сфері державного нагляду — близько 300. Якщо створювати систему ринкового нагляду на базі кадрів системи державного нагляду, цієї кількості явно бракуватиме для достатнього рівня охоплення ринку. Проте Держспоживстандарт буде не єдиним органом державного ринкового нагляду, отже, кадровий потенціал інших органів, що будуть визначені, необхідно також враховувати.

Проблемою також є визначеність вимог щодо безпечності продукції. Окрім загальної вимоги щодо безпечності, яку в Україні запроваджено

¹⁰ Див. Закон про основи нагляду.

новим законом, для багатьох товарних груп директивами Нового підходу в ЄС встановлено спеціальні вимоги. В Україні ці вимоги запроваджуються через розроблення і затвердження технічних регламентів, що відповідають Директивам, і доказової бази (стандартів) для них. Цю роботу виконують надто повільно. На кінець 2010 року в Україні затверджено 31 технічний регламент, а впроваджено з них лише 8. Тобто **ринковий нагляд в Україні ще не має тих критеріїв для продукції, які існують в ЄС**, що відчутно знижує його ефективність.

Результативність перевірок в Україні відстає від європейських показників. 2010 року системами державного нагляду та захисту прав споживачів здійснено кілька десятків тисяч перевірок, серед яких порушення вимог законодавства виявлено у 67% і 77% випадків відповідно. Європейські системи ринкового нагляду за меншої кількості перевірок демонструють набагато вищу ефективність. Для порівняння, польське Бюро з питань захисту конкуренції та споживачів (основний орган ринкового нагляду) 2008 року провело 3348 перевірок, 2009 року – 2591. Кількість виявлених найменувань продукції з порушеннями становила 4103 (ефективність 119%) і 3309 (128%) відповідно.

Спеціалізовані лабораторії: існують, але недоступні

Україна на **99%** забезпечена лабораторною інфраструктурою **для основних видів продукції**. Лабораторії існують у складі Укрметртестстандарту, Держспоживстандарту, при інших органах влади і профільних вищих навчальних закладах. Однак деякі види продукції (наприклад фарби, високо-технологічні товари) в Україні технологічно перевірити неможливо.

Гострою проблемою є брак коштів для проведення лабораторних тестувань продукції. У рамках державного нагляду та захисту прав споживачів лабораторні випробовування продукції можуть здійснюватися лише за бюджетні кошти. За інформацією представників Держспоживстандарту, починаючи з 2008 року бюджетне фінансування не виділяють ані на придбання зразків продукції, ані на оплату послуг лабораторій. Перевірки продукції зазвичай зводяться до візуального огляду.

Нові закони про ринковий нагляд передбачають механізми залучення лабораторій державного та приватного секторів відповідно до вимог ЄС. Однак у **разі незабезпечення належного бюджетного фінансування цієї діяльності на ефективний ринковий нагляд не варто сподіватися.**

Управління ризиками: потрібні суттєві зміни

Законодавство ЄС вимагає, щоб планування та прийняття рішень про проведення перевірок здійснювалося на основі системи управління ризиками. Вона має бути динамічною, тобто регулярно уточнюватися та враховувати дані про продукцію з різних джерел.

В Україні існує система з подібною назвою, але далека за своєю сутністю. Регулюється вона не секторним (вертикальним) законодавством у сфері державного нагляду за продукцією, а горизонтальним законодавством

з питань контролю за суб'єктами господарювання. Українська система визначає не ризикові види продукції, а ризикові види діяльності. Суб'єктів господарювання поділяють на три групи: високого, середнього та незначного ступеня ризику. **Систему управління ризиками використовують не для прийняття рішень щодо проведення перевірок, а лише для визначення періодичності планових перевірок.**

Нові закони про ринковий нагляд передбачають використання системи управління ризиками і для планування ринкового нагляду, і для застосування обмежувальних та корегувальних заходів, але їхніх норм недостатньо для того, щоб вона відповідала європейським стандартам. Це необхідно забезпечити під час розробки ступенів ризику видів продукції та критеріїв, за якими визначається належність продукції до відповідних ступенів ризику. Відповідальність за це покладено на Кабінет Міністрів України.

Обмежувальні, корегувальні заходи та санкції наближено до стандартів ЄС

Законодавство ЄС передбачає застосування обмежувальних і корегувальних заходів відповідно до чітко визначених критеріїв:

- вимоги належного маркування про можливі ризики;
- вимоги спеціальних умов пропозиції товарів на ринку;
- тимчасова заборона пропозиції на ринку на період, потрібний для здійснення необхідних оцінок, перевірок і контролю;
- організація вилучення небезпечних товарів, уже виведених на ринок;
- організація відкликання у споживачів небезпечних товарів, уже отриманих ними;
- заборона пропозиції небезпечних товарів на ринку;
- організація знищення або приведення у непридатний стан іншим чином небезпечних товарів.

Передбачено також контроль виконання цих заходів і санкції до порушників.

Раніше майже половину обмежувальних і корегувальних заходів, що існують в ЄС, в Україні не застосовували. Із прийняттям нових законів про ринковий нагляд усі види заходів, механізми контролю їх виконання та санкції запроваджуються в Україні. Проблемою лишається те, що на нині в Україні **питання знищення продукції чи інших предметів за рішенням компетентних органів не має однозначного нормативного врегулювання, тому є ризик невиконання або неадекватного виконання відповідних положень законів.**

На практиці органи державного нагляду та захисту прав споживачів стикаються з проблемами під час притягнення до відповідальності виробників продукції, щодо якої виявлено порушення. **Використовуючи вади законодавства, виробник може спростувати належність йому певного товару, звинувативши посередника в усіх порушеннях.** Довести його відповідальність можливо за умови, якщо:

- на товарі вказано реквізити виробника;
- товар вилучено зі складу виробника;
- є підтвердження про отримання виробником попередження щодо проведення перевірки за підписом директора підприємства.

Аналогічні проблеми виникають і з контролем виконання заходів.

Інформаційна та комунікаційна функції потребують удосконалення

Однією з вимог ЄС до системи ринкового нагляду є публічність, тобто інформування споживачів про заходи, що здійснюються в рамках ринкового нагляду, небезпечні товари та ін. Крім того, законодавство ЄС передбачає обов'язкове інформування Європейської Комісії та держав — членів ЄС про виявлення порушень, застосування обмежувальних заходів, програми нагляду, результати періодичної оцінки системи.

Вимогу щодо публічності виконують в Україні лише частково. Інформування споживачів про результати державного нагляду існує в дуже обмеженому вигляді: надається тільки узагальнена інформація, яка не дає змоги споживачам чітко ідентифікувати продукцію, що не відповідає встановленим вимогам. Інформування громадськості про роботу органів нагляду здійснюють через:

- сайт Держспоживстандарту (<http://www.dssu.gov.ua>);
- ЗМІ + власний журнал "Споживча варта";
- конференції та круглі столи.

Щорічні звіти, які Держспоживстандарт готує та подає уряду й деяким міністерствам, широкій громадськості недоступні.

Ще одна **проблема полягає у відсутності нормативного регулювання оприлюднення інформації про результати нагляду: не визначено, що орган нагляду має права оприлюднювати, а що ні**. Через це, оприлюднюючи назви підприємств чи продукції, у яких виявлено порушення вимог, органи нагляду стикаються з позовами про порушення ділової репутації, розкриття комерційної таємниці та ін.

Наразі законодавство України не забезпечує інформаційний обмін з ЄК та державами — членами ЄС. Хоча Держспоживстандарт і є учасником деяких міжнародних інформаційних систем, відповідних вимог чи зобов'язань законодавство України не містить.

Єдиної інформаційної системи немає ані у сфері державного нагляду, ані у сфері захисту прав споживачів. Повідомлення про виявлені порушення та застосовані заходи здійснюються за допомогою факсів, телефону та електронної пошти.

Нові закони про ринковий нагляд передбачають широкий спектр інформаційних і комунікаційних функцій, зміст яких набагато ближчий до стандартів ЄС. Утім, деякі обмеження залишаються.

1. Положення закону про ринковий нагляд щодо доступу до реєстру рішень органів ринкового нагляду прямо обмежує коло суб'єктів, що мають доступ до таких рішень. Громадськість, споживачів та інших зацікавлених сторін не включено до цього переліку.

Натомість закон про загальну безпечність передбачає доступ громадськості до інформації про заходи, вжиті для запобігання ризикам. Таке формулювання двозначне: у цих законах обмежувальні та корегувальні заходи називають заходами із забезпечення безпечності продукції або заходами щодо продукції. Ця розбіжність формулювань може призвести до того, що відповідальні органи не надаватимуть громадськості інформації про обмежувальні та корегувальні заходи.

Порядок надання такої інформації новими законами не визначено.

2. **Серед функцій органів ринкового нагляду не передбачено таку, як моніторинг інформаційного простору з питань, що стосуються безпечності продукції.**

У практиці держав ЄС така діяльність здійснюється, її результати є основою для прийняття рішень щодо необхідності проведення перевірок продукції, зокрема позапланових.

3. Передбачено створення національної інформаційної системи, але її функціональність і можливості обмежені. **Зокрема не передбачено зберігання інформації про ризикові та небезпечні товари, про звіти та інші повідомлення щодо безпечності продукції**, окрім скарг споживачів.

Координація діяльності органів нагляду – потрібне ефективне впровадження

Наразі координація органів державного нагляду відбувається на рівні інформування про порушення інших контролюючих органів, компетентних у цій сфері.

Нові закони про ринковий нагляд визначають основним координуючим органом Кабінет Міністрів України. Водночас низку функцій, які стосуються координації, виконуватиме Рада ринкового нагляду – колегіальний консультативно-дорадчий орган при центральному органі виконавчої влади з питань економічної політики. Відповідно Міністерство економічного розвитку та торгівлі має розробити і затвердити положення про раду, а також забезпечувати її функціонування.

5.4 Інституційна спроможність

Створення в Україні системи ринкового нагляду відповідно до європейських вимог і стандартів – складний процес управління змінами, що включатиме планування, аналіз і розробку політики, розробку нормативно-правових актів і методологічних матеріалів, координацію, фінансування, навчання тощо. Для цього потрібна специфічна інституційна спроможність.

Упродовж II півріччя 2009 року експерти МЦПД провели оцінку, наскільки центральні органи виконавчої влади України готові до здійснення реформ, спрямованих на реформування різних галузей і секторів у напрямі запровадження європейських вимог і стандартів, зокрема у контексті організації виконання майбутньої Угоди про асоціацію з ЄС. Для цього застосовувалися підходи, в основу яких покладено методології оцінки інституційної спроможності, які використовують ЄС та ООН.

Результати оцінки дають підстави зробити висновок: інституційну готовність на рівні і системи виконавчої влади, і окремих органів потрібно посилювати та розбудовувати. Рівень готовності окремих ЦОБВ до запровадження європейських вимог у секторах, за які вони відповідають, нерівний і загалом недостатній. Причина — відсутність у ЦОБВ інституційних умов, потрібних для виконання низки ключових функцій з управління змінами.

Держспоживстандарт також було охоплено цією оцінкою, яка виявила потреби у посиленні інституційної спроможності до виконання таких функцій:

- стратегічне, середньо- та короткострокове планування заходів і бюджету;
- узгодження нових планів і програм з наявними та між собою;
- аналіз впливу виконання вимог ЄС у секторі;
- приведення у відповідність нормативно-правових актів до вимог ЄС (*acquis communautaire*);
- залучення та виконання проектів міжнародної технічної допомоги;
- моніторинг та оцінка виконання планів і програм.

Ці функції потребують чіткого нормативного закріплення та делегування між структурними підрозділами, забезпечення кадрами, матеріальними та фінансовими ресурсами.

Запитання до зацікавлених сторін № 4

Чи вважаєте ви принципово важливими саме зазначені проблеми?

Які, на вашу думку, інші критичні проблеми створення системи ринкового нагляду в Україні потребують негайного вирішення?

6. Рекомендації щодо здійснення управління змінами

Для того, щоб система ринкового нагляду в Україні працювала відповідно до європейських стандартів, потрібно забезпечити ефективне запровадження нових законів про ринковий нагляд, а також створити умови для подальшого ефективного функціонування та розвитку системи. Це передбачає чітке визначення заходів, потреб і джерел фінансування, а також календарне планування заходів, моніторинг та оцінку їх виконання.

6.1 Що потрібно зробити

1. Визначити перелік органів ринкового нагляду та сфери їхньої відповідальності. У кожному органі необхідно визначити посадову особу, відповідальну за здійснення ринкового нагляду цим органом, керівників структурних підрозділів, відповідальних за ринковий нагляд окремих груп продукції (згідно з директивами Нового підходу чи технічними регламентами), механізми їхньої співпраці та координації.
2. Визначити необхідну кількість штату працівників, зважаючи на характеристики ринку (виробників, імпортерів, уповноважених представників, дистрибуторів), для різних груп продукції та кількості типів продукції у відповідній групі. Забезпечити належний штат інспекторів, розробити їхні посадові інструкції та передбачити регулярне навчання.
3. Забезпечити необхідним обладнанням і органи ринкового нагляду, і, зокрема, інспекторів.
4. Визначити потрібні обсяги та забезпечити наявність бюджетного фінансування для розбудови системи та її функціонування.
5. Забезпечити виконання завдань інституційного розвитку, передбачених новими законами, а саме:
 - ✦ визначення порядку розроблення та перегляду секторальних планів ринкового нагляду, моніторингу та звітування про їх виконання;
 - ✦ визначення порядку моніторингу причин і кількості звернень споживачів (користувачів) про захист їхнього права на безпечну продукцію, причин і кількості нещасних випадків і випадків завдання шкоди здоров'ю людей внаслідок споживання (використання) продукції;
 - ✦ встановлення порядку відшкодування суб'єктами господарювання вартості відібраних зразків і проведення їх експертизи (випробування);
 - ✦ визначення порядку реалізації та порядку знищення зразків продукції, використаних під час експертизи (випробування), та методики визначення їхньої залишкової вартості;

- ✧ визначення порядку здійснення контролю стану виконання рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів;
 - ✧ затвердження порядку здійснення контролю продукції;
 - ✧ розподіл повноважень між спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, регіональними митницями та митницями;
 - ✧ затвердження порядку функціонування національної інформаційної системи ринкового нагляду та правил внесення відомостей і надання повідомлень до неї;
 - ✧ затвердження методики застосування обмежувальних (корегувальних) заходів;
 - ✧ затвердження ступенів ризику видів продукції та критеріїв, за якими визначається належність продукції до відповідних ступенів ризику;
 - ✧ затвердження Положення про Раду ринкового нагляду та її склад;
 - ✧ встановлення порядку обліку звернень споживачів (користувачів);
 - ✧ встановлення порядку надання виробниками або розповсюджувачами повідомлення органам ринкового нагляду про продукцію, що не відповідає загальній вимозі щодо безпечності;
 - ✧ затвердження порядку функціонування системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, і правил подання повідомлень до такої системи;
 - ✧ створення та функціонування системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик;
 - ✧ створення та функціонування національної інформаційної системи ринкового нагляду.
6. Розробити посібники та інші методичні матеріали для допомоги під час виконання функцій ринкового нагляду.
7. Створити систему навчання та підвищення кваліфікації для інспекторів та інших працівників системи ринкового нагляду.

Для повноцінного, ефективного ринкового нагляду потрібно прискорити приведення у відповідність інших секторів технічного регулювання та інфраструктури якості до європейських вимог і стандартів.

Запитання до зацікавлених сторін № 5

Якою має бути структура системи ринкового нагляду в Україні? Які органи мають до неї входити, як групи продукції мають бути розподілені між ними?

Як система ринкового нагляду має бути представлена на регіональному та місцевому рівні?

Яким має бути кадрове забезпечення органів ринкового нагляду?

Які є потреби в обладнанні та фінансуванні для повноцінного функціонування системи ринкового нагляду?

Які додаткові заходи потрібно здійснити для створення системи ринкового нагляду?

6.2 Як організувати процес переходу

Для планування змін, потрібних для створення та подальшого функціонування і розвитку системи ринкового нагляду, доцільно скористатися інструментом, за яким працювали всі країни, що готувалися до членства в ЄС, приводячи у відповідність свої сектори та галузі до європейських вимог і стандартів. Цей інструмент має назву “план інституційних змін”.

Він визначає в рамках кожного окремого заходу з виконання європейських вимог необхідні ресурсні витрати та дії, яких треба вжити для запровадження норм на практиці. Складання планів інституційної розбудови в усіх секторах відбувалося за уніфікованою методологією, що містить такі стадії:

1. Аналіз потреб інституційної розбудови

Визначається стан виконання окремо кожної вимоги положень *acquis* для сектору з урахуванням усіх необхідних інституційних критеріїв, заходи і дії, що мають забезпечити виконання вимог, терміни їх здійснення та відповідальні.

2. Складання плану інституційної розбудови

Мета цієї стадії — формування детальних планів інституційної розбудови на основі заходів, визначених на першій стадії. Тобто якщо певну функцію не запроваджено повністю, заходи, що передбачають застосування, реорганізацію або зміцнення інституції, мають бути докладно сплановані окремо для кожного заходу.

3. Перегляд та оновлення плану інституційної розбудови

Відповідальний координуючий орган здійснює регулярний (щоквартальний) моніторинг виконання плану інституційної розбудови для сектору, оцінює зміни у секторі, переглядає та оновлює, за потреби й на основі консультацій з органом, елементи плану. Таке оцінювання та перегляд відбувається щорічно після першого року імплементації.

Законами про ринковий нагляд координацію, моніторинг та оцінювання закріплено за Міністерством економічного розвитку і торгівлі.

6.3 Як забезпечити фінансування реформи

Практика планування реформ державами — членами ЄС свідчить про те, що джерелом фінансування реформ, крім державного бюджету, можуть бути кошти міжнародної допомоги. У секторі технічного регулювання в Україні вони вже присутні і у формі наданої ЄС прямої бюджетної підтримки програми “Сприяння взаємній торгівлі через усунення технічних бар’єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом”, і у вигляді проектів міжнародної технічної допомоги (Європейської Комісії, Шведської агенції міжнародного розвитку, Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації). Ресурси цих та інших донорів можна використати для розробки нормативно-правової бази, процедур і стандартів, навчання персоналу,

придбання обладнання тощо. Щоб мати можливість ефективно використовувати це джерело фінансування для розбудови системи ринкового нагляду, на етапі планування інституційного розвитку необхідно:

- провести аудит наявних ресурсів міжнародної допомоги у секторі;
- визначити, на здійснення яких змін їх можна спрямувати;
- визначити наявні потреби в залученні міжнародної допомоги відповідно до плану, останніх законодавчих і структурних змін тощо;
- включити відповідні джерела фінансування до плану інституційного розвитку.

Запитання до зацікавлених сторін № 6

Яким чином треба планувати створення системи ринкового нагляду?

Які існують джерела фінансування створення системи ринкового нагляду?

7. Групи інтересів та їхні позиції щодо реформ

Здійснюючи реформування сектору, необхідно розуміти позиції зацікавлених сторін, які відчують його наслідки на собі. Більшість легітимних груп інтересів виграє від реформування, тому їх потрібно інформувати для отримання їхньої публічної підтримки. Існують також групи інтересів, які можуть зазнати втрат у результаті реформування, і від них можна очікувати різних форм протидії: публічна критика, зволікання, викривлення інформації та змісту реформ, приховане лобіювання, щоб реформи відбулися невчасно, не в повному обсязі та не дали потрібних результатів. Аналіз цих груп допоможе подолати їхню протидію. Для цього також потрібна інформаційна відкритість і прозорість на всіх етапах здійснення реформи.

У цьому розділі проаналізовано основні зацікавлені сторони щодо їхніх можливих вигод і втрат від запровадження в Україні системи ринкового нагляду за європейськими стандартами.

7.1 Бізнес

7.1.1 *Зменшення витрат, пов'язаних із доступом товарів на ринок*

Здійснення реформ у сфері технічного регулювання становить безумовний інтерес для сумлінного українського бізнесу. Реформування процедур регулювання дасть змогу уникнути суттєвих фінансових, часових, виробничих ризиків і спростить доступ товарів на ринок.

7.1.2 *Посилення відповідальності за виготовлення/продаж небезпечних товарів*

Посилення відповідальності для виробників через підвищення грошових штрафів і запровадження кримінальної відповідальності за особливо тяжкі порушення змусить товаровиробників прискіпливіше ставитися до якості своєї продукції. Це стане вагомим стимулом не намагатися будь-що шукати способи продати свою продукцію на ринку, навіть якщо вона є ризиковою або небезпечною.

Юридична довідка

Стаття 147 Кримінального кодексу передбачає, що за випуск на товарний ринок або іншу реалізацію споживачам недоброякісної, тобто такої, що не відповідає встановленим стандартам, нормам, правилам і технічним умовам, або некомплектної продукції і товарів, здійснені відповідальними за це особами, вчинені впродовж року після накладення адміністративного стягнення за такі самі порушення, караються штрафом від трьох до п'ятисот мі-

німальних розмірів заробітної плати. А за такі самі дії, якщо вони вчинені у великих розмірах або завдали шкоди здоров'ю чи призвели до смерті споживача, караються позбавленням волі.

7.2 Споживачі

7.2.1 Зниження ризику придбання небезпечної продукції

Споживачі як найконтактніша група найбільш зацікавлені в імplementації європейської системи ринкового нагляду. Головна перевага такої системи порівняно з нинішньою — гнучкість, оперативність та ефективність. Виявлення ризикової чи небезпечної продукції в одному торговельному закладі має призводити до обмеження чи вилучення її з ринку в усій країні.

7.2.2 Зниження цін через менші витрати виробників

Імplementація європейської системи технічного регулювання та процедура відповідності вимогам мають на меті суттєво спростити наявну систему стандартизації. Основним позитивом від скасування доринкового контролю має стати спрощення доступу на ринок і вітчизняним, і закордонним виробникам, а це, своєю чергою, означатиме зниження ціни для споживачів.

7.2.3 Більша відповідальність у виборі товару

Споживачі не можуть розраховувати, що на ринку присутні товари лише високої якості. Якість кожного найменування продукції може мати відмінності, зокрема у різних цінових категоріях. Держава через систему ринкового нагляду забезпечує однакову безпечність різних видів продукції. Якісні характеристики потрібно вивчати, зокрема, на основі інформації, яку мають надавати виробники, і рішення щодо придбання того чи іншого товару робити свідомо та уважно.

Крім того, потрібно активно захищати свої права на безпечну продукцію, за потреби звертатися до відповідних органів.

7.3 Держава

7.3.1 Якісне виконання своїх зобов'язань із забезпечення безпечності товарів

Держава є безумовною зацікавленою стороною в запровадженні ефективного ринкового нагляду, адже це:

- суттєво розширить торговельні відносини з державами — членами ЄС;
- сприятиме інноваціям;
- підвищуватиме конкурентоспроможність країни;
- сприятиме боротьбі з корупцією через усунення конфлікту інтересів і дублювання функцій.

7.3.2 Оптимізація державних витрат

Здійснення реформ означатиме для України зниження державних витрат на технічне регулювання. Нова система базуватиметься на ризик-орієнтованому підході. Цей підхід дає змогу збалансувати витрати і вигоди управління та є базовим принципом для технічного регулювання в розвинених країнах. Згідно з новим підходом потреба в сертифікації всього спектра товарів просто відпаде. Перевірки на відповідність вимогам будуть застосовуватися лише до товарів з високим рівнем ризику та до частини товарів з ризиком вище середнього. Такий крок звужить сфери перевірок, а отже, і потреби в бюджетному фінансуванні. Витрачання державних коштів дасть більший ефект.

7.4 Держспоживстандарт

7.4.1 Зменшення обсягу повноважень

Запровадження європейського ринкового нагляду передбачає реформування Держспоживстандарту через розділення його на кілька незалежних органів, які б виконували окремі функції. Цей крок має усунути конфлікт інтересів державних органів і підвищити ефективність роботи на кожному конкретному напрямі.

7.4.2 Втрата можливостей отримання корупційного доходу

Надмірна концентрація повноважень, зокрема у державних центрах стандартизації, метрології та сертифікації (ДЦСМС), створює конфлікт інтересів і дає їхнім функціонерам певні можливості використовувати своє посадове становище в особистих цілях без ризику бути покараним, оскільки аудит системи Держспоживстандарту здійснює сам комітет, а його керівники контролюють цей процес.

- Виведення функцій нагляду та перевірки на відповідність вимогам з компетенції ДЦСМС позбавить їхніх керівників необмеженої влади та повноважень.
- Запровадження зовнішнього незалежного аудиту діяльності у сфері державного ринкового нагляду виявить усі її слабкі місця та вади. Контроль та оцінка принаймні цієї сфери передається Міністерству економічного розвитку та торгівлі.
- Чітка визначеність процедур і підвищення відповідальності державних службовців (високі грошові штрафи, кримінальна відповідальність) за порушення законодавства у сфері державного регулювання стимулюватиме до відмови від корупційної практики.

Запитання до зацікавлених сторін № 7

Чи погоджуєтеся ви з наведеною оцінкою зацікавлених сторін та їхніх позицій щодо створення системи ринкового нагляду в Україні?

Які ще зацікавлені сторони можуть підтримувати чи чинити опір створенню системи ринкового нагляду в Україні?

Біла книга

Запровадження ринкового
нагляду:
шлях до європейського ринку

1. Вступ

Для України створення сприятливих умов для бізнесу чимдалі більше стає питанням виживання в глобальній конкурентній боротьбі за капітали та інвестиції. Міжнародний імідж країни катастрофічний: останніми роками в міжнародних рейтингах щодо середовища для провадження бізнесу та економічної свободи Україна стабільно посідає місце далеко в другій сотні країн світу та є найгіршою в Європі.

Світові інвестори підтверджують ці рейтинги, голосуючи “ногами”. За 20 років трансформації Україна залучила іноземних інвестицій набагато менше, аніж більшість країн-сусідів, особливо в розрахунку на особу. Навіть майже десятиліття економічного піднесення (2000 – 2008 рр.), коли середньорічні темпи зростання ВВП України перевищували 6%, а внутрішній ринок зростав двозначними темпами, не призвело до інвестиційного прориву.

Структура прямих іноземних інвестицій в Україну підтверджує стримане ставлення до неї світового промислового капіталу. Лівову частку залучених інвестицій спрямовано на придбання кращих об'єктів радянського спадку (приватизація) або в галузі, де за період кон'юнктурного зростання до глобальної кризи 2008 року було найлегше досягти високих результатів: банки, нерухомість, роздрібна торгівля, логістика.

Провідні західні компанії мають достатньо проблем, торгуючи з Україною, щоб залишатися на нашому ринку імпортерами, а не ставати виробниками. Залежність від імпорту безпосередньо пов'язана з дедалі більшою борговою залежністю країни. Особливо невтішні такі результати на тлі економічного потенціалу, який досі визнають за Україною всі.

Президент України Віктор Янукович та уряд оголосили поліпшення умов для провадження бізнесу та залучення іноземних інвестицій для модернізації економічної структури країни пріоритетним завданням амбітної програми реформ. За рік нова влада змогла досягти зрушень у кількох напрямках реформ. Сфера технічного регулювання — один з небагатьох прикладів, де реформаторські кроки можна визнати позитивними. Тим важливіше, щоб гарне починання було успішно завершено і принесло відчутне поліпшення у цьому складнику бізнес-середовища.

2. Ринковий нагляд – рішучий крок до Європи

За 20 років трансформації у сфері технічного регулювання в Україні накопичилося чимало проблем:

- застарілі стандарти якості (більш як 60% стандартів в Україні прийнято до 1993 року);
- фактично обов'язкова сертифікація всієї продукції за умов державної монополії на видачу сертифікатів відповідності;
- тривалість і висока вартість процедур для виведення на ринок нової продукції, що стримує інновації, підвищує ціни та обмежує конкурентоспроможність національного бізнесу;
- несумісність вимог і процедур з більшістю розвинених країн, що гальмує торгівлю з ними;
- конфлікт інтересів у відповідальних державних органах, можливість для чиновників довільно трактувати правила і зловживати своїм становищем тощо.

У результаті навіть сумнівний бізнес перебуває під загрозою прийняття рішення про припинення його виробництва або торгівлі, наприклад через невідповідний зовнішній вигляд продукції. Споживачі ризикують придбати товар, що може зашкодити їхньому здоров'ю чи майну незалежно від того, був він сертифікований чи обминув систему. Перевірки мало допомагають через дуже обмежену дієвість заходів: той самий небезпечний товар, виявлений і вилучений в одному магазині, можуть спокійно продавати у сусідньому.

У Європейському Союзі система технічного регулювання поступово навчилася долати ці проблеми, забезпечуючи захист максимально широкого кола споживачів за мінімального тиску на бізнес та обмеження торгівлі. Контроль безпечності продукції, що пропонується на ринку, забезпечує ринковий нагляд – *діяльність, що провадиться, і заходи, які вживає державна влада, для забезпечення відповідності продуктів вимогам, встановленим у відповідних актах гармонізованого законодавства Співтовариства. Нагляд повинен забезпечувати, щоб продукція не становила ризику для здоров'я, безпеки або будь-якого аспекту захисту суспільного інтересу.*

Саме ця система забезпечує, щоб у разі виявлення в якійсь роздрібній точці товару, який є ризиковим чи очевидно небезпечним, його можна було ідентифікувати на всьому ланцюгу постачання та застосувати обмежувальні й корегувальні заходи у масштабі всієї країни та навіть усього ЄС.

Ринковий нагляд наразі запроваджується в Україні на заміну системі державного нагляду за продукцією, створеній 1993 року, яка працювала виключно з виробниками та підприємствами оптової торгівлі. У грудні 2010 року ухвалено ключові політичні рішення: схвалено закони Укра-

їни "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" та "Про загальну безпечність нехарчової продукції", якими передбачається запровадження європейських принципів ринкового нагляду, основних механізмів і процедур, що відповідають практиці країн ЄС. Ці закони набудуть чинності у липні 2011 року. Шестимісячний перехідний період визначено для виконання завдань інституційної розбудови (розробка та прийняття підзаконних нормативно-правових актів, визначення структури, розробка процедур тощо), після чого система державного ринкового нагляду повинна бути готовою до функціонування.

Схвалення цих законів дає також найсвіжіший приклад успішності міжнародної технічної допомоги в Україні: провідну роль у розробці законів відіграли експерти проекту Європейської Комісії "Технічна допомога українській інфраструктурі якості"¹¹.

Очевидно, під час розбудови системи ринкового нагляду в Україні будуть обґрунтовано використовуватись інституційні компоненти наявних систем. Адже кілька наявних галузевих систем нагляду і контролю, попри всі вади, мають у своєму складі кваліфікованих і досвідчених фахівців, лабораторії з достатньо високим рівнем технічної оснащеності, які можливо адаптувати для здійснення ринкового нагляду. Окрім нових законів для них потрібно запровадити нові цілі, процедури, шаблони та стандарти роботи, забезпечити належне навчання та фінансування.

Цей документ з аналізу політики (Біла книга) присвячено розгляду способів забезпечення реалізації законів про ринковий нагляд, щоб створена система функціонувала та давала результати відповідно до норм і стандартів ЄС. Проаналізовано два ключові аспекти:

- зміст заходів, що мають забезпечити створення та подальше функціонування системи ринкового нагляду;
- організація здійснення перетворень, зокрема належне планування.

¹¹ Код проекту EuropeAid/126112/C/SER/UA/8, http://ec.europa.eu/delegations/ukraine/projects/list_of_projects/146383_en.htm.

3. Хто і як здійснюватиме ринковий нагляд

Після прийняття законів, що формують правове поле для створення та функціонування системи ринкового нагляду, основним питанням є визначення структури цієї системи. Законами передбачено, що Кабінет Міністрів України має впродовж двох місяців визначити органи ринкового нагляду та сфери їхньої відповідальності. На момент підготовки цього документа (лютий 2011 р.) відповідне рішення ще не було ухвалене.

3.1 Органи ринкового нагляду – яка структура оптимальна

Аналіз досвіду держав – членів ЄС вказує на кілька важливих моментів, які варто врахувати під час визначення органів ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності в Україні.

1. Органів ринкового нагляду в країні зазвичай кілька.

У Додатку 3 наведено зразки структури системи ринкового нагляду держав – членів ЄС з Центральної та Східної Європи. Отже, у Болгарії та Латвії ринковий нагляд здійснюють вісім органів влади та урядових установ, у Польщі та Словенії – десять.

2. Обсяг відповідальності в органах ринкового нагляду різний.

Розподіл відповідальності здійснено в розрізі директив Нового та Глобального підходів, а також директив старого підходу, що регулюють обіг окремих категорій товарів у межах єдиного ринку. Так, одні органи відповідають за одну директиву, інші – за кілька десятків.

3. Для всіх органів ринковий нагляд – це не єдиний напрям діяльності.

Зазвичай вони також здійснюють регуляторні, контрольні та наглядові функції або в окремих секторах і галузях, як-от будівництво або медицина, або горизонтального характеру, як-от захист споживачів або безпека праці.

4. Органи ринкового нагляду мають різне підпорядкування, але у цій системі вони рівні між собою.

3.2 Європейський підхід для України

В Україні обрано подібний підхід до визначення органів державного ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності. Відправним пунктом є призначена відповідальність за впровадження та контроль застосування технічних регламентів – нормативно-правових актів, якими запроваджуються

суттєві спеціальні вимоги до певних категорій чи характеристик продукції та процедури оцінки відповідності, аналогічні директивам Нового та Глобального підходів ЄС.

Наразі в Україні ухвалено 31 технічний регламент щодо нехарчової продукції. З них 14 вже є обов'язковими для застосування, решта набуде цього статусу впродовж найближчих років (див. Додаток 1). Відповідальними за них призначено сім центральних органів виконавчої влади, для двох технічних регламентів відповідальний орган не визначено. Розподіл технічних регламентів між органами також нерівний: від двох до одинадцяти.

3.2.1 Оптимізація системи уряду змінила картину

Саме ці органи і пропонується визначити органами ринкового нагляду. Втім, суттєві корективи у вирішення цього питання внесено Указом Президента "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" № 1085 від 9.12.2010. Згідно з ним усі органи, відповідальні за технічні регламенти, було тим чи іншим чином трансформовано. Деталі наведено у Таблиці 1 нижче.

Таблиця 1.
Перетворення органів, відповідальних за технічні регламенти

До указу	Після указу
Міністерство промислової політики	Державне агентство з управління державними корпоративними правами та майном
Міністерство транспорту та зв'язку	Міністерство інфраструктури Державна автотранспортна служба Державна авіаційна служба Державна служба зв'язку Державна служба морського та річкового транспорту
Державний комітет з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду	Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки Державна інспекція техногенної безпеки
Державний комітет з питань технічного регулювання та споживчої політики	Державна служба технічного регулювання
Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів Міністерства охорони здоров'я Державний комітет з питань контролю за наркотиками	Державна служба з лікарських препаратів і контролю за наркотиками
Національне агентство з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження
Державний комітет ядерного регулювання	Державна інспекція ядерного регулювання

В одних органів було фактично змінено лише назву, в інших — статус та сферу відповідальності. Наразі точний обсяг повноважень і сфера компетенції невідомі для жодного органу, адже не ухвалено ані закони, що мають визначити особливості органів різного статусу та їхньої взаємодії, ані положення про будь-який з органів. Це суттєво ускладнює виконання за-

вдання законів про ринковий нагляд щодо визначення органів і сфер їхньої відповідальності, тим більше у стислий термін, що збігся з відчутними змінами всієї структури уряду. Якщо органи буде визначено у встановлений термін (березень 2011 р.), мірою ухвалення зазначених законів і положень про органи це рішення необхідно буде аналізувати на відповідність новому правовому полю. З іншого боку, нову відповідальність необхідно буде врахувати під час розроблення положень цих органів.

Окрім ринкового нагляду, необхідно також переглянути відповідальність органів влади за технічні регламенти, особливо тих, які було трансформовано найсуттєвіше. Головне питання стосується колишнього Міністерства промислової політики, яке було відповідальним за найбільшу кількість технічних регламентів — одинадцять. Навіть з назви утвореного на його місці Державного агентства з управління державними корпоративними правами та майном зрозуміло, що воно буде вузько спеціалізованим і навряд чи може виконувати інші контрольно-наглядові функції. Отже, відповідальність за ці технічні регламенти необхідно розподілити між іншими наявними органами виконавчої влади, адже створення нових для цієї мети не передбачається.

Хоча з одинадцяти технічних регламентів, за які відповідає колишнє міністерство, шість є обов'язковими для застосування вже 2011 року, у міністерстві не було створено спроможність для забезпечення відповідальності щодо них. Це треба мати на увазі, адже будь-який орган, якому буде передано відповідальність за якийсь із цих шести технічних регламентів, має бути готовий одразу виконувати відповідні функції. Втім, це саме стосується інших восьми технічних регламентів, що на початок 2011 року є обов'язковими для застосування.

3.2.2 Принципи визначення учасників системи

На додачу до зазначених характерних спільних рис досвіду держав — членів ЄС під час визначення органів державного ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності в Україні треба врахувати такі принципи:

1. Закріплювати відповідальність щодо ринкового нагляду в межах того чи іншого технічного регламенту потрібно лише за одним органом.

У деяких державах — членах ЄС відповідальність за окремі директиви Нового підходу поділено між двома або навіть більше органами ринкового нагляду. Поділ зазвичай здійснено за категоріями продукції в рамках директиви або за ринками, зокрема для продукції, що передбачає і промислове, і побутове використання. Втім, такий поділ завжди викликає проблеми чіткого визначення меж відповідальності органів, координації та взаємодії між ними. Україні варто одразу уникати таких проблем.

2. Відповідальні органи у контексті технічного регламенту потрібно визначити для всіх технічних регламентів.

Окрім прийнятих наразі, це необхідно буде забезпечувати мірою ухвалення нових. Серед тих, за які відповідальний орган ще не визначено,

ринковий нагляд щодо технічного регламенту будівельних виробів, будівель і споруд (у частині будівельних виробів) потрібно закріпити за Державною архітектурно-будівельною інспекцією, а щодо технічного регламенту безпеки обладнання, що працює під тиском, — за Державною службою гірничого нагляду та промислової безпеки.

3. Необхідно обґрунтовано поєднувати технічні регламенти у сфері відповідальності того чи іншого органу.

Деякі директиви Нового підходу ЄС і відповідні їм українські технічні регламенти можуть стосуватися різних параметрів однієї і тієї самої продукції, як-от щодо низьковольтного обладнання, електромагнітної сумісності та безпечності машин і устаткування. Такі технічні регламенти можна закріплювати за якимось одним органом, враховуючи його переваги, серед яких можуть бути секторна спеціалізація, накопичений досвід, наявні територіальна структура, кадровий потенціал і матеріально-технічна база.

4. Необхідно обґрунтовано визначити відповідальність за ринковий нагляд щодо загальної безпечності продукції.

Для продукції, щодо якої немає взагалі або ще не запроваджено спеціальних вимог безпечності, законом встановлено загальну. У державах — членах ЄС за загальну безпечність зазвичай відповідає один орган, але є випадки, коли окремі категорії продукції передають іншим. У них запроваджено всі гармонізовані спеціальні вимоги, тому загальна вимога безпечності охоплює набагато менше видів продукції, аніж наразі в Україні. Отже, у нас відповідальним може бути не один орган, а кілька. Розподіляти відповідальність варто також з урахуванням зазначених переваг. Водночас треба розглянути покладання такої відповідальності на органи, які наразі не мають стосунку до технічних регламентів, але здійснюють і секторні, і горизонтальні контрольні-наглядові функції. Так, ринковий нагляд за продукцією, безпечність якої великою мірою визначається санітарно-гігієнічними параметрами, як-от мийні та косметичні засоби, одяг, посуд тощо, доцільно закріпити за Державною санітарно-епідеміологічною службою, за пестицидами та іншими хімікатами сільськогосподарського призначення — за Державною ветеринарною та фітосанітарною службою.

5. Під час затвердження нових технічних регламентів щодо продукції необхідно буде одразу закріплювати відповідальність за ринковий нагляд щодо них за відповідними органами.

6. Жоден орган ринкового нагляду не може бути вищим щодо інших.

Варто уникнути надання будь-якому органу повноважень, які ставили б інші органи в залежність від нього, як-от координація чи погодження якихось документів. Механізм координації системи ринкового нагляду визначено законом. А для взаємодії органів ринкового нагляду треба максимально використовувати передбачені законом механізми консультацій.

3.3 Необхідне структурне закріплення

При тому, що органи ринкового нагляду у державах — членах ЄС зазвичай виконують також інші функції, спеціалізація на рівні структурних підрозділів та їхніх посадових осіб забезпечується обов'язково. Те саме стосується територіальної структури таких органів.

Отже, у кожному органі ринкового нагляду, який буде визначено в Україні, необхідно визначити, створити або реорганізувати структурні підрозділи, що виконуватимуть лише функції ринкового нагляду, особливо в їхніх територіальних підрозділах.

Особливої уваги це питання потребує у Державній службі технічного регулювання (колишній Держспоживстандарт, тепер — Держстандарт), який напевно буде одним з органів ринкового нагляду. Адже він наразі єдиний відповідальний за державний нагляд за дотриманням стандартів, норм і правил щодо всіх без винятку категорій продукції. Безпосередньо ці функції виконують підпорядковані Держстандарту державні центри стандартизації, метрології та сертифікації (ДЦСМС) у регіонах (нині функціонує 28). Ці центри мають відповідну спроможність, зокрема кадровий потенціал і матеріально-технічну базу. Вони також виконують функції з оцінки відповідності (сертифікації), а поєднання їх з ринковим наглядом у рамках однієї установи заборонено законом про ринковий нагляд.

Щоб подолати цю колізію, зберігши наявну інституційну спроможність, функції ринкового нагляду варто закріпити не за ДЦСМС, а за територіальними управліннями у справах захисту прав споживачів (зараз існує 27), які належать безпосередньо до структури Держстандарту. До них необхідно перевести структурні підрозділи, що займалися державним наглядом у відповідних ДЦСМС, разом з кадрами та іншими інституційними компонентами. Таку зміну функцій доцільно відобразити в назвах територіальних підрозділів Держстандарту.

3.4 Процедури та стандарти: потрібна апробація

Визначений законами про ринковий нагляд шестимісячний термін, упродовж якого має бути розроблено всі процедури та стандарти виконання функцій, які прямо не передбачено в законах, дуже стислий. Державам — членам ЄС на запровадження гармонізованого законодавства щодо ринкового нагляду знадобилося в середньому близько двох років. Важливо, що вони постійно оцінюють ефективність своїх процедур і стандартів та удосконалюють їх.

Звичайно, Україна має можливість уже скористатися досвідом ЄС. Однак навіть уважне вивчення та адаптація європейських напрацювань потребує часу та інституційної спроможності, чого в умовах реорганізації явно бракує. Тому відповідним органам влади, передусім Міністерству економічного розвитку і торгівлі, треба якомога ефективніше використати міжнародну технічну допомогу. Найбільші можливості надає програма секторної бюджетної підтримки ЄС "Сприяння взаємній торгівлі через усунення тех-

нічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом". Розбудова системи ринкового нагляду — один з напрямів, що підтримується програмою. Окрім великих фінансових ресурсів (45 млн євро), програма передбачає компонент технічної допомоги та управління. Необхідно якомога скоріше здійснити всі процедури та розпочати реалізацію програми, що дасть змогу залучити європейських експертів до розробки потрібних процедур і стандартів. Особливо важливо використати європейський досвід нагляду за продукцією, що не є об'єктом окремих директив / технічних регламентів, тобто для якої не встановлено спеціальних вимог безпечності.

Оскільки чимало механізмів у рамках ринкового нагляду запроваджуються в Україні вперше, потрібно передбачити періодичну оцінку дієвості та ефективності нових процедур і стандартів. Законом про ринковий нагляд передбачено здійснення такої оцінки та перегляду кожні три роки, але на початку функціонування системи, щонайменше впродовж перших трьох років, це варто робити принаймні щороку. Важливо також визначити оптимальні кількісні та якісні критерії для такої оцінки.

За результатами оцінки можна переглядати будь-які параметри системи: від процедур і стандартів до сфер відповідальності органів ринкового нагляду.

3.5 Потреби для подальшого функціонування системи

Окрім розробки і затвердження процедур і стандартів, що вже напряму передбачено законами про ринковий нагляд, для ефективного функціонування системи потрібно забезпечити інші інституційні параметри, які законом напряму визначити зазвичай неможливо. Ідеться передусім про кадрове і матеріально-технічне забезпечення. Воно повинно бути достатнім, щоб органи ринкового нагляду ефективно виконували свої функції на всій території країни та щодо всіх визначених категорій продукції. Втім, визначити достатність можна лише емпірично.

3.5.1 Кадри вирішують усе

Питання кадрового забезпечення ускладнюється в контексті суцільної адміністративної реорганізації, одним із завдань якої визначено скорочення кількості державних службовців. Очевидно, органи ринкового нагляду мають забезпечити кадри для виконання нових функцій через перерозподіл наявного кадрового потенціалу, що підвищить навантаження на співробітників. Для полегшення становища їх потрібно забезпечити можливостями підвищення кваліфікації (навчання, консультації, обмін досвідом) та обладнанням. Згідно з досвідом нових держав — членів ЄС саме навчання співробітників, відповідальних за ринковий нагляд, стає найбільшою статтею витрат після оплати праці. Допомога ЄС була для них дуже ваговою. Ця програма бюджетної підтримки для України також дає такі можливості, якими необхідно скористатися максимально ефективно.

3.5.2 Сучасні технології допомагають

Функціонування систем ринкового нагляду в ЄС передбачає широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. На практиці це означає, що, окрім офісної та комп'ютерної техніки з відповідним програмним забезпеченням і комунікаційними можливостями, співробітників, відповідальних за ринковий нагляд, необхідно забезпечити щонайменше переносними комп'ютерами, цифровими фотокамерами, мобільним телефонним зв'язком і доступом до інтернету.

Для ефективної роботи в регіонах потрібно забезпечити і службовий автотранспорт, і фінансування витрат на користування громадським транспортом.

3.5.3 Гроші для високої мети

Програма бюджетної підтримки ЄС дуже важлива, але значення бюджетного фінансування для функціонування органів ринкового нагляду є критичним. Окрім оплати праці та інших поточних витрат, надзвичайно важливим є фінансування придбання зразків продукції та оплати послуг лабораторій з аналізу та випробувань. Ці витрати має бути щороку передбачено та профінансовано відповідно до планів ринкового нагляду.

3.6 Планування інституційних змін – ефективний інструмент трансформації

Досягнення оптимального результату реформ навряд чи можливе без оптимальної організації процесу. Для планування змін, потрібних для створення та подальшого функціонування і розвитку системи ринкового нагляду в Україні, варто використати інструмент, за яким працювали всі країни, що готувалися до членства в ЄС, приводячи свої сектори та галузі у відповідність до європейських вимог і стандартів. Цей інструмент має назву "план інституційних змін".

У рамках проекту на основі аналізу досвіду держав – членів ЄС розроблено адаптовану для України методологію планування інституційних змін (див. Додаток 7). Цю методологію застосовано на практиці для планування інституційних змін щодо створення системи ринкового нагляду. На першому етапі здійснено аналіз вимог ЄС до цієї системи (див. Додаток 4).

Далі здійснено аналіз відповідності наявних в Україні систем, передусім прийнятих законів про ринковий нагляд, вимогам ЄС (див. Додаток 5).

На основі цього аналізу та вивчення змісту законів розроблено проект плану заходів (таблиці змін) для запровадження в Україні системи ринкового нагляду відповідно до вимог ЄС (див. Додаток 6).

На момент підготовки цього документа здійснити планування інституційно-адміністративних дій було неможливо, адже не було визначено органи ринкового нагляду та сфери їхньої відповідальності. Після прийняття відповідних рішень цей компонент планування необхідно виконати. Це потре-

буватиме детального аналізу наявної спроможності призначених органів, передусім кадрового та матеріально-технічного забезпечення, на відповідність вимогам для виконання нових функцій. Для цього необхідно вивчати та використовувати відповідний досвід держав — членів ЄС.

3.7 Потрібен активний діалог із зацікавленими сторонами для підтримки реформи

Запровадження в Україні європейського ринкового нагляду та скасування державного доринкового нагляду матиме досить відчутний вплив на різні зацікавлені сторони. Аналіз засвідчує, що для більшості з них наслідки реформи будуть позитивними.

Для споживачів:

- зниження ризику придбання небезпечної продукції;
- зниження цін через менші витрати виробників;
- більша відповідальність у виборі товару та захисті своїх прав.

Для бізнесу:

- зменшення витрат, пов'язаних із виведенням товарів на ринок;
- усунення загрози цілковитої зупинки виробництва чи торгівлі;
- посилення відповідальності за виготовлення/продаж небезпечних товарів.

Для держави:

- більші можливості для економічного зростання;
- якісне виконання своїх зобов'язань перед своїми громадянами та іноземними партнерами;
- оптимізація державних витрат.

Для органів системи Держстандарту:

- зменшення обсягу повноважень;
- зовнішній контроль, інформаційна відкритість;
- втрата можливостей отримання корупційного доходу для окремих чиновників.

Органам влади, відповідальним за здійснення реформи, передусім Міністерству економічного розвитку і торгівлі, потрібно активно залучати групи інтересів до діалогу для підтримки змін, використовуючи різні інструменти: публікації, робочі зустрічі, круглі столи, інформування через усі засоби масової інформації. Публічність та активний діалог важливі для розуміння зацікавленими сторонами змін, що відбуваються, і допоможуть подолати можливий саботаж і спроби викривлення реформи групами інтересів, які від неї програють.

Зацікавленим сторонам варто також брати активну участь у такому діалозі, робити свій аналіз і пропонувати свої аргументи щодо тих чи інших аспектів реформи.

Додатки

Додаток 1

Відповідальні за технічні регламенти щодо продукції та стан їх впровадження*

Відповідальний орган	Технічний регламент	Директива ЄС	Термін добровільного застосування	Початок обов'язкового застосування
Державний комітет з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ канатних доріг для перевезення пасажирів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2009 р. № 1076**	2000/9/ЄС	2010–2012 рр.	2013 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ безпеки простих посудин високого тиску Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. № 268**	87/404/ЄЕС	2009–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ засобів індивідуального захисту Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 761**	89/686/ЄЕС		03.2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ ліфтів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2009 р. № 465**	95/16/ЄС		11.2009 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ знаків безпеки і захисту здоров'я працівників Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2009 р. № 1262	92/58/ЄЕС	2009 р.	2010 р.
Міністерство промислової політики	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ безпеки низьковольтного електричного обладнання Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2009 р. № 1149**	73/23/ЄЕС	2009–2010 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ безпеки машин та устаткування Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2010 р. № 933**	98/37/ЄС	2010–2011 рр.	2012 р.

* Згідно з нормативно-правовими актами, якими затверджено технічні регламенти.

** До цих технічних регламентів затверджено переліки національних стандартів для добровільного застосування.

Відповідальний орган	Технічний регламент	Директива ЄС	Термін добровільного застосування	Початок обов'язкового застосування
Міністерство промислової політики	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ приладів, що працюють на газоподібному паливі Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 856**	90/396/ЄЕС		2009 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ обладнання та захисних систем, призначених для застосування в потенційно вибухонебезпечному середовищі Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 898**	94/9/ЄС	2009–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ пересувного обладнання, що працює під тиском Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 967**	1999/36/ЄС	2008–2010 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ безпеки іграшок Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 901**	88/378/ЄЕС		04.2008 р.
Міністерство промислової політики	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ водогрійних котлів, що працюють на рідкому чи газоподібному паливі Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 748**	92/42/ЄЕС		03.2009 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ мийних засобів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2008 р. № 717**	Регламент ЄС № 648/2004	2009–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ щодо назв текстильних волокон і маркування текстильних виробів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2009 р. № 13**	96/74/ЄС	2009–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2008 р. № 1057	2002/95/ЄС	2009–2010 рр.	2011 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ з електромагнітної сумісності обладнання Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 785**	89/336/ЄЕС	2009 р.	2010 р.

Відповідальний орган	Технічний регламент	Директива ЄС	Термін добровільного застосування	Початок обов'язкового застосування
Державний комітет з питань технічного регулювання та споживчої політики	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ щодо суттєвих вимог до засобів вимірювальної техніки Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2009 р. № 332	2004/22/ЄС	2013–2018 рр.	2018 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ неавтоматичних зважувальних приладів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2009 р. № 190**	90/384/ЄЕС		2009 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ з підтвердження відповідності пакування (пакувальних матеріалів) та відходів пакування Затверджено Наказом Держспоживстандарту України від 24.12.2004 № 289 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 січня 2005 р. за № 95/10375**	94/62/ЄС	Не визначено	Не визначено
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ максимально дозведеного споживання електроенергії холодильними приладами Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2008 р. № 787	96/57/ЄС	2008–2009 рр.	2009 р.
Міністерство транспорту та зв'язку	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ морського обладнання Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2007 р. № 1103**	96/98/ЄС	2009–2010 рр.	2011 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ радіоблабнання і телекомунікаційного кінцевого (термінального) обладнання Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2009 р. № 679**	1999/5/ЄС		
Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ щодо медичних виробів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11 червня 2008 р. № 536**	93/42/ЄЕС	2009–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ щодо активних медичних виробів, які імплантують Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 621**	90/385/ЄЕС	2009–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ щодо медичних виробів для лабораторної діагностики <i>in vitro</i> Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 16 липня 2008 р. № 641**	98/79/ЄС	2009–2011 рр.	2012 р.

Відповідальний орган	Технічний регламент	Директива ЄС	Термін добровільного застосування	Початок обов'язкового застосування
Державний комітет ядерного регулювання	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ закритих джерел іонізуючого випромінювання Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1382**	2003/122/Євроатом	2008–2011 рр.	2012 р.
	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ щодо контейнерів для зберігання та захоронення радіоактивних відходів Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 939**		2007–2011 рр.	Не визначено (2012?)
Міністерство промислової політики та Національне агентство з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ етикетування ламп побутового використання стосовно ефективності споживання електроенергії Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 р. № 1144**	98/11/ЄС	2009–2010 рр.	01.07. 2010 р.
Національне агентство з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 січня 2010 р. № 5		2009–2011 рр.	2012 р.
Відповідальний орган не визначено	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ будівельних виробів, будівель і споруд Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1764	89/106/ЄЕС		2007 р.
Відповідальний орган не визначено	ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ безпеки обладнання, що працює під тиском Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 19 січня 2011 р. № 35**	97/23/ЄС	2011–2012 рр.	2013 р.
Відповідальний орган не визначено	Закон України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" від 2.12.2010 № 2736-VI	2001/95/ЄС		05.07. 2011 р.

Додаток 2

Акти законодавства та програмні документи у сфері технічного регулювання

Назва	Тип і номер документа	Мета створення програми
Закони України		
Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу	18.03.2004 № 1629-IV	Досягнення відповідності правової системи України <i>acquis communautaire</i> з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього. Однією з пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є технічні правила і стандарти
Про підтвердження відповідності	17.05.2001 № 2406-III	Визначає правові та організаційні засади підтвердження відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу та спрямований на забезпечення єдиної державної технічної політики у сфері підтвердження відповідності
Про акредитацію органів з оцінки відповідності	17.05.2001 № 2407-III	Метою є: <ul style="list-style-type: none">забезпечення єдиної технічної політики у сфері оцінки відповідностізабезпечення довіри споживачів до діяльності з оцінки відповідностістворення умов для взаємного визнання результатів діяльності акредитованих органів на міжнародному рівніусунення технічних бар'єрів у торгівлі
Про стандартизацію	17.05.2001 № 2408-III	Закон спрямований на забезпечення єдиної технічної політики у сфері стандартизації, встановлює її правові та організаційні засади. Метою стандартизації в Україні є забезпечення раціонального використання природних ресурсів, відповідності об'єктів стандартизації їх функціональному призначенню, інформування споживачів про якість продукції, процесів і послуг, підтримка розвитку і міжнародної конкурентоспроможності продукції та торгівлі товарами і послугами
Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності	01.12.2005 № 3164-IV	Визначає: <ul style="list-style-type: none">правові та організаційні засади розроблення і застосування національних стандартів, технічних регламентів і процедур оцінки відповідностіосновоположні принципи державної політики у сфері стандартизації, технічного регулювання та оцінки відповідності
Про захист прав споживачів	12.05.1991 № 1023-XII	Визначає основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів

Назва	Тип і номер документа	Мета створення програми
Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності	05.04.2007 № 877-V	Визначає основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю)
Декрети КМ України, Укази Президента України		
Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення	Декрет КМ України від 08.04.93 № 30-93	Встановлює правові основи державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил суб'єктами підприємницької діяльності (підприємцями), визначає їхню відповідальність за порушення цих стандартів, норм і правил
Про стандартизацію і сертифікацію	Декрет КМ України від 10.05.93 № 46-93	Визначає правові та економічні основи систем стандартизації та сертифікації, встановлює організаційні форми їх функціонування на території України
Про заходи щодо вдосконалення діяльності у сфері технічного регулювання та споживчої політики	Указ Президента України від 13.07.2005 № 1105/2005	<ul style="list-style-type: none"> • вдосконалення технічного регулювання та реалізації споживчої політики відповідно до вимог Світової організації торгівлі (СОТ) та Європейського Союзу (ЄС) • усунення технічних бар'єрів у торгівлі
Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу	Указ Президента України від 14.09.2000 № 1072/2000	Головне завдання Програми – стати головним інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС за всім спектром співробітництва – політичним, соціальним, фінансовим, економічним, торговельним, науковим, освітнім, культурним тощо. Інші програми та плани політичного, соціально-економічного спрямування, що розробляються або підлягають розробленню органами виконавчої влади, повинні ґрунтуватися на цілях цієї Програми
Концепції, документи про політику		
Концепція державних систем стандартизації, метрології та сертифікації	Постанова КМ України від 25.05.92 № 269	<ul style="list-style-type: none"> • визначення напрямку розвитку робіт у галузі стандартизації, метрології та сертифікації • створення основи для розробки і затвердження програми основних робіт у сфері технічного регулювання
Концепція розвитку технічного регулювання та споживчої політики у 2006–2010 роках	Розпорядження КМ України від 11.05.2006 № 267-р	Мета Концепції полягає у створенні протягом 2006–2010 років адаптованої до вимог СОТ і ЄС сучасної системи технічного регулювання та захисту прав споживачів, що сприятиме розвитку економіки, підприємництва, забезпеченню добросовісної конкуренції, захисту життя, здоров'я людини, навколишнього природного середовища, прав споживачів, усуненню технічних бар'єрів у торгівлі

Назва	Тип і номер документа	Мета створення програми
Про політику адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог	Держспоживстандарт, Зелена книга (2006)	Завдання Зеленої книги – привернути увагу громадян до проблем і нових можливостей, що виникають у сфері технічного регулювання та споживчої політики під час вступу України до Європейського Союзу (ЄС), а також виявити ставлення громадян до можливих способів вирішення цих проблем і використання нових можливостей
Про політику адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог	Держспоживстандарт, Біла книга (2006)	Завдання Білої книги – допомогти уряду ознайомити громадськість з варіантами політики щодо адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог і можливостями, якими варто скористатися для вирішення проблеми, і виявити думку громадськості щодо кожного з таких варіантів і кожної з таких можливостей
Політика у сфері подолання технічних бар'єрів у торгівлі: стандартизація та оцінка відповідності	Держспоживстандарт (2009)	Документ з аналізу політики щодо подолання технічних бар'єрів у торгівлі розроблено: <ul style="list-style-type: none"> • для проведення консультацій з усіма зацікавленими сторонами • для виявлення ставлення українського суспільства до можливих способів вирішення цих проблем і використання нових можливостей
Програми, плани		
Державна програма стандартизації на 2006–2010 роки	Постанова КМ України від 01.03.2006 р. № 229	Мета Програми полягає у забезпеченні розвитку національної системи стандартизації, її відповідності вимогам Угоди про технічні бар'єри в торгівлі та гармонізації із системою стандартизації Європейського Союзу
План дії "Україна – ЄС"	Розпорядження КМ України від 12.02.2005 № 36-р	План дій закладає міцну основу для подальшої економічної інтеграції, включаючи через спільні зусилля у напрямі Зони вільної торгівлі ЄС – Україна після вступу України до СОТ, на основі ухвалення та реалізації економічних і торговельних норм і правил, які сприятимуть посиленню торгівлі, інвестування та зростання. План дій сприятиме розробці та реалізації стратегій і заходів, спрямованих на забезпечення економічного зростання та соціального зближення, зростання життєвого рівня та захисту навколишнього середовища, забезпечуючи тим самим досягнення довгострокової цілі сталого розвитку. План дій встановлює комплексний перелік пріоритетів і в рамках, і поза рамками Угоди про партнерство та співробітництво
План першочергових заходів щодо реформування системи технічного регулювання	Розпорядження КМ України від 19.05.2010 № 1070-р	Визначає першочергові заходи щодо реформування системи технічного регулювання

Назва	Тип і номер документа	Мета створення програми
План першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2010 рік	Розпорядження КМ України від 19.05.2010 № 1073-р	Визначає першочергові заходи щодо інтеграції України до Європейського Союзу
План заходів щодо нейтралізації можливих негативних наслідків у зв'язку із вступом України до СОТ і забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки	Розпорядження КМ України від 12.01.2006 № 10-р	Визначає заходи щодо нейтралізації можливих негативних наслідків у зв'язку із вступом України до СОТ і забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки
План діяльності Держспоживстандарту України на 2010 рік	Держспоживстандарт	План підготовлено на основі Стратегічного плану трансформації системи технічного регулювання та захисту прав споживачів відповідно до вимог Світової організації торгівлі та Європейського Союзу на 2007–2010 роки з урахуванням пропозицій всіх структурних підрозділів Держспоживстандарту України
Стратегічний план трансформації системи технічного регулювання та захисту прав споживачів відповідно до вимог Світової організації торгівлі та Європейського Союзу на 2007–2010 роки	Держспоживстандарт, наказ від 9 серпня 2007 р. № 183	Визначає основні заходи, що мають забезпечити приведення системи технічного регулювання у відповідність до вимог ЄС

Додаток 3

Органи ринкового нагляду в ЄС

3.1 Органи ринкового нагляду Болгарії

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Комісія із захисту споживачів	Продукція з текстилю	Директива 96/74/ЄС Директива 73/44/ЄЕС Рішення 2009/251/ЄС
	Продукція зі шкіри	Директива 94/11/ЄС Рішення 2009/251/ЄС
	Продукція для дітей, які не є іграшками (велосипеди, дитячі візки), сувеніри, декоративні вироби з кераміки та скла; спорядження для відпочинку; електричні прилади; повітряна зброя; запасні частини для т/з; парафінові свічки та масляні лампи; продукція, що містить лазер; тютюн і тютюнові вироби; новорічні прикраси; спортивний інвентар; обладнання для глибоководного занурення; відкриті дитячі садочки	Директива 2001/95/ЄС
	Кришталь	Директива 69/493/ЄЕС
	Транспортні засоби	Директива 1999/94/ЄС Директива 2000/53/ЄС Директива 2007/46/ЄС
	Запальнички	Директива 2001/95/ЄС Рішення 2006/502/ЄС
	Аерозольні розпилювачі	Директива 75/324/ЄЕС
	Продукція, що імітує їжу	Директива 87/357/ЄЕС
	Батареї та акумулятори; використані батареї	Директива 2006/66/ЄС
	Пакування та пакувальні відходи	Директива 94/62/ЄС
	Системи, компоненти та окремі технічні вузли для транспортних засобів і причепів	Директива 2007/46/ЄС
	Системи вихлопу для т/з або їх компоненти	Директива 70/157/ЄЕС
	Захисні засоби для захисту від удару ззаду для т/з і причепів	Директива 70/221/ЄЕС
	Звукові попереджувальні системи для т/з	Директива 70/388/ЄЕС
	Дзеркала заднього огляду для т/з (окремі вузли)	Директива 2003/97/ЄС
	Гальмівні механізми (окремі вузли)	Директива 71/320/ЄЕС
	Імобілайзери (як компоненти); сигналізації як окремі технічний вузол	Директива 74/61/ЄЕС
	Механізми, що застосовуються в разі удару (окремі вузли)	Директива 74/297/ЄЕС
	Сидіння для т/з (окремі вузли)	Директива 74/408/ЄЕС
	Речові сітки, сітки для лиж; радіоантени (окремі вузли)	Директива 74/483/ЄЕС
	Світлові відбивачі для т/з і причепів (компоненти)	Директива 76/757/ЄЕС
	Габаритні вогні та вогні зупинки (компоненти)	Директива 76/758/ЄЕС
	Вогні повороту вправо/вліво для т/з і причепів (компоненти)	Директива 76/759/ЄЕС

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Комісія із захисту споживачів	Лампа освітлення реєстраційного номера т/з (компоненти)	Директива 76/760/ЄЕС
	Лампи дальнього та ближнього світла; лампи розжарювання (компоненти)	Директива 76/761/ЄЕС
	Передні протитуманні лампи для т/з (компоненти)	Директива 76/762/ЄЕС
	Задні протитуманні лампи для т/з (компоненти)	Директива 77/538/ЄЕС
	Лампи заднього ходу для т/з (компоненти)	Директива 77/359/ЄЕС
	Паркувальні лампи для т/з (компоненти)	Директива 77/540/ЄЕС
	Ремені безпеки та системи пасивної безпеки (компоненти)	Директива 77/541/ЄЕС
	Системи очищення та омивання скла для т/з (окремі вузли)	Директива 78/318/ЄЕС
	Системи обігріву для т/з (окремі вузли)	Директива 2001/56/ЄС
	Підголовники для т/з (компоненти)	Директива 78/932/ЄЕС
	Дизельні двигуни	Директива 2005/55/ЄС
	Системи впорскування різних категорій т/з	Директива 91/226/ЄЕС
	Засклення та матеріали для засклення т/з	Директива 92/22/ЄЕС
	Покришки для т/з	Директива 92/23/ЄЕС
	Обмежувачі швидкості (в т.ч. штатні) різних категорій т/з (окремі вузли)	Директива 92/24/ЄЕС
	Системи зчеплення для т/з	Директива 94/20/ЄС
	Вогнебезпечні матеріали, які використовуються в інтер'єрі т/з (обладнання)	Директива 95/28/ЄС
	Дво- та триколісні т/з	Директива 2002/24/ЄС
	Необхідні маркування для дво- та триколісних т/з	Директива 93/34/ЄЕС (Директива 2009/139/ЄС)
	Підніжки для дво- та триколісних т/з	Директива 93/31/ЄЕС (Директива 2009/78/ЄС)
	Окремі компоненти для дво- та триколісних т/з	Директива 97/24/ЄС
	Системи управління, контрольні лампи та індикатори для дво- та триколісних т/з	Директива 93/29/ЄЕС (Директива 2009/80/ЄС)
	Пасажирські ручки для двоколісних т/з	Директива 93/32/ЄЕС (Директива 2009/79/ЄС)
	Кріплення для заднього номерного знака для дво- та триколісних т/з	Директива 93/94/ЄЕС (Директива 2009/62/ЄС)
	Протиугінні засоби для дво- та триколісних т/з	Директива 93/33/ЄЕС
	Спідометри для дво- та триколісних т/з	Директива 2000/7/ЄС
	Гальмівні системи для дво- та триколісних т/з	Директива 93/14/ЄЕС
	Звукові сигнальні системи для дво- та триколісних т/з	Директива 93/30/ЄЕС
	Системи обмеження максимальної швидкості та моменту для дво- та триколісних т/з	Директива 95/1/ЄС
	Побутова техніка	Директива 92/75/ЄЕС
	Побутові холодильники/ морозильники та їх поєднання	Директива 94/2/ЄС
	Побутові пральні машини	Директива 95/12/ЄС
Побутові електричні сушки для одягу	Директива 95/13/ЄС	
Побутові пральні машини з сушкою	Директива 96/60/ЄС	
Побутові посудомийні машини	Директива 97/17/ЄС	

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Комісія із захисту споживачів	Побутові лампи	Директива 98/11/ЄС
	Побутові електричні печі	Директива 2002/40/ЄС
	Передній захист картера (окремі вузли)	Директива 2000/40/ЄС
	Кузов т/з (окремі вузли)	Директива 2001/85/ЄС
	Фронтальні системи захисту т/з (окремі вузли)	Регламент (ЄС) № 78/2009
	Нові змінні очисні засоби	Регламент (ЄС) № 595/2009
	Змінні очисні засоби з урахуванням їх викидів	Регламент (ЄС) № 715/2007
	Низьковольтне електричне обладнання	Директива 2006/95/ЄС
	Змінні каталітичні нейтралізатори	Директива 70/220/ЄЕС
	Обладнання для усунення радіоперешкод	Директива 72/245/ЄЕС
Компоненти гідрогену (див. Додаток 1)	Регламент (ЄС) № 79/2009	
Дирекція з національного контролю будівництва	Будівельні вироби, що не підлягають зберіганню та/ї доставляються безпосередньо на місце будівництва	Директива 89/106/ЄЕС
Контрольно-технічна інспекція	Сільськогосподарська та лісообробна техніка	Директива 2003/37/ЄС Директива 2006/42/ЄС Директива 2000/25/ЄС
	Двигуни для технологічних (не шляхових) т/з	Директива 97/68/ЄС
	Окремі компоненти і вузли для с/г та лісообробних тракторів	Директива 2003/37/ЄС
Державна агенція метрологічного та технічного нагляду	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Радіообладнання та телекомунікаційне термінальне обладнання	Директива 1999/5/ЄС
	Різне обладнання: машини, електронні пристрої, радіообладнання та телекомунікаційне термінальне обладнання (електромагнітна сумісність)	Директива 2004/108/ЄС
	Іграшки	Директива 88/378/ЄЕС Директива 76/769/ЄЕС Директива 1999/45/ЄС
	Магнітні іграшки	Рішення 2008/329/ЄС
	Будівельні вироби; засоби індивідуального захисту	Директива 89/106/ЄЕС Директива 89/686/ЄЕС
	Прилади, що працюють на газоподібному паливі	Директива 90/396/ЄЕС
	Обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС
	Електричне та електронне обладнання (використання небезпечних речовин, відходи)	Директива 2002/95/ЄС Директива 2002/96/ЄС
	Прогулянкові судна	Директива 94/25/ЄЕС Директива 2003/44/ЄС
	Машини та обладнання для роботи на відкритому повітрі (шумове забруднення)	Директива 2000/14/ЄС Директива 2005/88/ЄС
	Обладнання та захисні системи для використання в потенційно вибухонебезпечному середовищі	Директива 94/9/ЄС
	Вибухівка для цивільного використання	Директива 93/15/ЄЕС
	Пересувне обладнання, що працює під тиском	Директива 99/36/ЄС
	Прості посудини високого тиску	Директива 2009/105/ЄС
Водогрійні котли на рідкому та газоподібному паливі	Директива 92/42/ЄЕС	

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Державна агенція метрологічного та технічного нагляду	Побутові електричні холодильники, холодильні камери та їх поєднання	Регламент (ЄС) № 643/2009
	Електронна та електрична офісна та побутова техніка; телевізійне обладнання (екодизайн)	Директива 2009/125/ЄС Регламент (ЄС) № 1275/2008
	Ліфти	Директива 95/16/ЄС
	Канатні дороги для транспортування людей	Директива 2000/9/ЄС
	Неавтоматичні зважувальні інструменти	Директива 2009/23/ЄС
	Вимірвальні інструменти	Директива 2004/22/ЄС
	Рідкі палива	Директива 98/70/ЄС Директива 2003/17/ЄС Директива 1999/32/ЄС (Директива 2005/33/ЄС) Директива 2003/30/ЄС
	Фасована продукція	Директива 2007/45/ЄС Директива 1976/211/ЄС
	Енергетична продукція (екодизайн)	Директива 2005/32/ЄС (Директива 2009/125/ЄС)
	Стабілізатори для флуоресцентного освітлення	Директива 2000/55/ЄС Регламент (ЄС) № 245/2009
	Побутові лампи (екодизайн)	Регламент (ЄС) № 244/2009
	Електричні мотори (екодизайн)	Регламент (ЄС) № 640/2009
	Телевізори (екодизайн)	Регламент (ЄС) № 642/2009
	Електричні генератори та інші джерела електроенергії середнього рівня ефективності (екодизайн)	Регламент (ЄС) № 278/2009
	Ігрові приставки (екодизайн)	Регламент (ЄС) № 107/2009
	Флуоресцентні лампи без вбудованого стабілізатора	Регламент (ЄС) № 245/2009
	Низьковольтне електричне обладнання, електромагнітна сумісність	Директива 2004/108/ЄС Директива 2006/95/ЄС
	Піротехнічні вироби	Директива 2007/23/ЄС
	Ваги середнього та вище середнього рівня точності	Директива 71/317/ЄС Директива 74/148/ЄС
	Гідрометри для холодної води	Директива 75/33/ЄС
Гідрометри для алкогольних речовин	Директива 76/765/ЄС	
Прилад для вимірювання тиску в колесах для т/з	Директива 86/217/ЄС	
Стандартна маса зерна	Директива 71/347/ЄС	
Регіональна інспекція з питань навколишнього середовища і водних ресурсів	Охолоджувальне обладнання та суміші, що містять перфторвуглець	Регламент (ЄС) № 842/2006 Регламент (ЄС) № 1494/2007
	Речовини, які руйнують озоновий шар	Регламент (ЄС) № 1005/2009
	Відходи	Директива 75/442/ЄС
	Небезпечні відходи	Директива 91/689/ЄС
	Продукція з ЕКО-маркуванням	Регламент (ЄС) № 1980/2000
	Фарби, лаки та поліролі	Директива 2004/42/ЄС
Виконавча медикаментозна агенція	Стойкі органічні забрудники	Регламент (ЄС) № 850/2004
	Медичні вироби	Директива 93/42/ЄС Директива 90/385/ЄС Директива 98/79/ЄС

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Національна служба захисту рослин	Засоби для захисту рослин, що містять активні субстанції	Директива 79/117/ЄЕС
	Добрива	Регламент (ЄС) № 2003/2003
	Засоби захисту рослин	Директива 91/414/ЄЕС
Регіональна інспекція захисту та контролю громадського здоров'я	Косметична продукція	Директива 76/768/ЄЕС
	Хімічна продукція, хімічні препарати	Регламент (ЄС) № 1272/2008 Регламент (ЄС) № 1907/2006
	Біоцидна продукція	Директива 98/8/ЄС
	Мийні засоби	Регламент (ЄС) № 2004/648

3.2 Органи ринкового нагляду Латвії

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Центр захисту прав споживачів (РТАС)	Загальна безпечність продукції	Директива 2001/95/ЄС
	Хімічна продукція, хімічні препарати	Регламент (ЄС) № 1272/2008 Регламент (ЄС) № 1907/2006
	Іграшки	Директива 88/378/ЄЕС
	Електромагнітна сумісність приладів	Директива 2004/108/ЄС
	Низьковольтне електричне обладнання	Директива 2006/95/ЄС
	Текстиль і взуття	Директива 96/74/ЄС Директива 73/44/ЄС Рішення 2009/251/ЄС
	Шумове забруднення	Директива 2000/14/ЄС
	Викиди CO ₂	Директива 2009/31/ЄС
	Аерозолі	Директива 75/324/ЄЕС
	Пересувне обладнання, що працює під тиском	Директива 99/36/ЄС
	Прості посудини високого тиску	Директива 87/404/ЄЕС
	Обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС
	Прогулянкові судна	Директива 94/25/ЄЕС
	Пожежна безпечність продукції	Директива 89/106/ЄЕС
	Телекомунікаційне термінальне обладнання	Директива 1999/5/ЄС
	Засоби індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС
	Прилади, що працюють на газоподібному паливі	Директива 90/396/ЄЕС
	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Обладнання та захисні системи для використання в потенційно вибухонебезпечному середовищі	Директива 94/9/ЄС
	Водогрійні котли на рідкому та газоподібному паливі	Директива 92/42/ЄЕС
	Транспортні засоби та запчастини до них	Директива 1999/94/ЄС Директива 2000/53/ЄС Директива 2007/46/ЄС
	Вимірювальні прилади	Директива 2004/22/ЄС
	Фасована продукція	Директива 2007/45/ЄС Директива 1976/211/ЄЕС
Будівельні вироби	Директива 89/106/ЄЕС	

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Інспекція з охорони здоров'я (VESELIBAS INSPEKCIJA)	Косметична продукція	Директива 76/768/ЄЕС
	Хімічна продукція, хімічні препарати	Регламент (ЄС) № 1272/2008 Регламент (ЄС) № 1907/2006
	Фармацевтична продукція	Директива 89/105/ЄЕС
	Медичне обладнання та вироби, які імплантують	Директива 90/385/ЄЕС 93/42/ЄЕС; 98/79/ЄС
Ветеринарна та харчова служба (PVD)	Іграшки (на кордоні)	Директива 88/378/ЄЕС
	Фармацевтична продукція	Директива 89/105/ЄЕС
	Ветеринарна продукція	Директива 90/425/ЄЕС
	Продукція, що знаходиться в контактi з їжею	Регламент (ЄС) № 1935/2004
	Хімічна продукція	Регламент (ЄС) № 1272/2008 Регламент (ЄС) № 1907/2006
Державна інспекція з питань праці (VDI)	Вибухівка для цивільного використання	Директива 93/15/ЄЕС
	Робоче обладнання на робочому місці	Директива 2004/108/ЄС
	Використання засобів особистого та колективного захисту для робітників	Директива 89/686/ЄЕС
	Використання речовин шкідливих і небезпечних для здоров'я	Директива 2002/95/ЄС
Державна служба з питань навколишнього середовища (VVD)	Хімічна продукція (виробництво та експлуатація)	Регламент (ЄС) № 1272/2008 Регламент (ЄС) № 1907/2006
Державна агенція технічного нагляду (VTUA)	Трактори, машини та устаткування	Директива 2003/37/ЄС Директива 2006/42/ЄС Директива 2000/25/ЄС
	Тракторні причеи	Директива 2003/37/ЄС
Пробірне бюро Латвії (LPB)	Визначення проби металів	Директива 98/34/ЄС
	Вироби з цінних металів (ювелірні)	Директива 85/337/ЄЕС
	Дорогоцінне каміння	Директива 92/43/ЄЕС
Державна служба захисту рослин (VAAD)	Добрива	Регламент (ЄС) № 2003/2003
	Засоби захисту рослин	Директива 91/414/ЄЕС

3.3 Органи ринкового нагляду Польщі

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/Рішення
Бюро з питань захисту конкуренції та споживачів (UOKIK)	Прості посудини високого тиску	Директива 87/404/ЄЕС
	Іграшки	Директива 88/378/ЄЕС
	Засоби індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС
	Неавтоматичні зважувальні прилади	Директива 90/384/ЄЕС
	Прилади, що працюють на газоподібному паливі	Директива 90/396/ЄЕС
	Водогрійні котли на рідкому та газоподібному паливі (вимоги щодо споживання енергії)	Директива 92/42/ЄЕС
	Пакування та відходи пакування	Директива 94/62/ЄС
	Вимоги максимального споживання енергії побутовими електричними холодильниками, холодильними камерами та їх поєднаннями	Директива 96/57/ЄС
	Обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС
	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Вимоги максимального споживання енергії стабілізаторами для флуоресцентного освітлення	Директива 2000/55/ЄС
	Засоби вимірювальної техніки	Директива 2004/22/ЄС
	Низьковольтне електричне обладнання	Директива 2006/95/ЄС
	Загальна безпечність продукції	Директива 2001/95/ЄС
Національна інспекція з питань праці (PIP)	Прості посудини високого тиску	Директива 87/404/ЄЕС
	Засоби індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС
	Прилади, що працюють на газоподібному паливі	Директива 90/396/ЄЕС
	Обладнання та захисні системи для використання в потенційно вибухонебезпечному середовищі	Директива 94/9/ЄС
	Ліфти	Директива 95/16/ЄС
	Обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС
	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Машини та обладнання, що працюють на відкритому повітрі (шумове забруднення)	Директива 2000/14/ЄС
Низьковольтне електричне обладнання	Директива 2006/95/ЄС	
Бюро електронних засобів зв'язку (UKE)	Електромагнітна сумісність приладів	Директива 2004/108/ЄС
	Радіоблагоднання та телекомунікаційне термінальне обладнання та взаємне визнання їхньої відповідності	Директива 1999/5/ЄС
Інспекція з охорони навколишнього середовища (IOS)	Пакування та відходи пакування	Директива 94/62/ЄС
	Вимоги шумового забруднення для машин та обладнання, що працюють на відкритому повітрі	Директива 2000/14/ЄС
Бюро залізничного транспорту (UTK)	Функціональна сумісність транс'європейської швидкісної залізничної системи	Директива 96/48/ЄС (2008/57/ЄС)
	Пересувне обладнання, що працює під тиском	Директива 99/36/ЄС
	Канатні дороги для транспортування людей	Директива 2000/9/ЄС
	Функціональна сумісність транс'європейської традиційної залізничної системи	Директива 2001/16/ЄС (2008/57/ЄС)
Бюро будівельного нагляду (ONB)	Будівельні вироби	Директива 89/106/ЄЕС

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Державне гірниче бюро (WUG)	Прості посудини високого тиску	Директива 87/404/ЄЕС
	Електромагнітна сумісність приладів	Директива 2004/108/ЄС
	Засоби індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС
	Вибухівка для цивільного використання	Директива 93/15/ЄЕС
	Обладнання та захисні системи для використання в потенційно вибухонебезпечному середовищі	Директива 94/9/ЄС
	Обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС
	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Вимоги шумового забруднення для машин та обладнання, що працюють на відкритому повітрі	Директива 2000/14/ЄС
	Засоби вимірювальної техніки	Директива 2004/22/ЄС
	Низьковольтне електричне обладнання	Директива 2006/95/ЄС
Три незалежні морські управління (UM)	Прогулянкові судна	Директива 94/25/ЄЕС
	Морське обладнання	Директива 96/98/ЄС
Інспекція наземного транспорту (ITD)	Пересувне обладнання, що працює під тиском	Директива 99/36/ЄС
Бюро реєстрації медичних препаратів, медичних виробів та біоцидної продукції (URPL)	Клінічні випробування	Директива 2001/20/ЄС
	Біоцидна продукція	Директива 98/8/ЄС
	Медичні вироби	Директива 90/385/ЄЕС Директива 93/42/ЄЕС Директива 98/79/ЄС

3.4 Органи ринкового нагляду Словенії

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Ринкова інспекція Республіки Словенія	Низьковольтне електричне обладнання	Директива 2006/95/ЄС
	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Засоби індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС
	Прилади, що працюють на газоподібному паливі	Директива 90/396/ЄЕС
	Прогулянкові судна	Директива 94/25/ЄЕС
	Загальна безпечність продукції	Директива 2001/95/ЄС
	Радіообладнання та телекомунікаційне обладнання	Директива 1999/5/ЄС
	Електромагнітна сумісність приладів	Директива 2004/108/ЄС
	Будівельні вироби	Директива 89/106/ЄЕС
	Вимоги щодо екодизайну стосовно споживання енергії	Директива 2005/32/ЄС
Інспекція з охорони здоров'я Республіки Словенія	Косметична продукція	Директива 76/768/ЄЕС
	Іграшки	Директива 88/378/ЄЕС
	Продукція для догляду за дітьми	Директива 2005/84/ЄС
	Загальна безпечність продукції в межах компетенції Міністерства охорони здоров'я	Директива 2001/95/ЄС

Назва органу	Категорія продукції	Директива/Регламент/ Рішення
Інститут метрології Республіки Словенія	Засоби виміральної техніки та їх використання щодо фасованої продукції	Директива 2004/22/ЄС
	Вироби з цінних металів	Директива 85/337/ЄЕС
Бюро хімічних речовин Республіки Словенія	Небезпечні хімічні речовини	Регламент (ЄС) № 1272/2008 Регламент (ЄС) № 1907/2006
	Біоцидна продукція	Директива 98/8/ЄС
	Прекурсори для заборонених ліків	Регламент (ЄС) 273/2004
	Стійкі органічні забрудники	Регламент (ЄС) № 850/2004
	Засоби захисту рослин	Директива 91/414/ЄЕС
Гірнична енергетична інспекція	Мийні засоби	Регламент (ЄС) № 2004/648
	Обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС
	Прості посудини високого тиску	Директива 87/404/ЄЕС
	Обладнання та захисні системи для використання в потенційно вибухонебезпечному середовищі	Директива 94/9/ЄС
Інспекція з питань праці Республіки Словенія	Гірничорудне обладнання	Директива 2006/42/ЄС
	Машини та устаткування	Директива 2006/42/ЄС
	Засоби індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС
Агенція з медичної продукції та медичних виробів Республіки Словенія	Обладнання та захисні системи для використання в потенційно вибухонебезпечному середовищі	Директива 94/9/ЄС
	Медичні вироби	Директива 93/42/ЄС Директива 90/385/ЄЕС Директива 98/79/ЄС
Інспекція з навколишнього середовища та просторового планування	Будівельні вироби	Директива 89/106/ЄЕС Директива 89/686/ЄЕС
	Вимоги щодо шумового забруднення для машин та обладнання, що працюють на відкритому повітрі	Директива 2000/14/ЄС
Міністерство внутрішніх справ – Поліція	Вибухівка для цивільного використання	Директива 93/15/ЄЕС
	Пересувне обладнання, що працює під тиском	Директива 99/36/ЄС
Інспекція сільського, лісового господарства та продуктів харчування Республіки Словенія	Добрива	Регламент (ЄС) № 2003/2003

Додаток 4

Ключові вимоги до системи ринкового нагляду згідно з *acquis* ЄС

1. Система ринкового нагляду має **охоплювати всю територію країни**.
2. Система ринкового нагляду має **охоплювати всі належні товарні групи**.
3. Ринковий нагляд має бути **інституційно відокремлений від функції оцінки відповідності** (сертифікації).
 - ✧ Зокрема неприйнятно, щоб органи оцінки відповідності були також відповідальними за ринковий нагляд. Якщо орган ринкового нагляду та орган оцінки відповідності підпорядковані одній і тій самій вищій інстанції в системі державного управління, розподіл відповідальності має бути визначений таким чином, щоб уникнути будь-якого конфлікту інтересів.
4. Органи ринкового нагляду мають бути **незалежними**.
5. Система має працювати згідно з **програмами ринкового нагляду**.
 - ✧ Кожний орган виконавчої влади, визначений органом ринкового нагляду, відповідальний за розробку та затвердження програм ринкового нагляду.
 - ✧ Це можуть бути загальні програми ринкового нагляду або специфічні галузеві програми, що охоплюють галузі, в яких проводиться ринковий нагляд.
 - ✧ У таких програмах має бути зазначено продукцію, що підлягає перевірці протягом певних періодів, частоту та сутність таких перевірок тощо.
 - ✧ Про затверджені програми необхідно повідомляти державам-членам та Комісії, а також оприлюднювати їх, зокрема за допомогою електронних засобів зв'язку.
6. Система ринкового нагляду має виконувати **аналіз і перевірку продукції**, зокрема документарну, фізичну на місці та лабораторну.

Окрім безпосередньо безпеки та функціональних характеристик продукції увагу необхідно звертати на:

 - ✧ правильність застосування належних процедур підтвердження відповідності;
 - ✧ задоволення суттєвих вимог;
 - ✧ зміст декларації про відповідність;
 - ✧ виконання умов маркування знаком відповідності СЕ.

Для здійснення перевірки відповідні державні органи та/або треті сторони повинні мати повноваження щодо:

- ✧ взяття зразків продукції для аналізу;
- ✧ отримання всієї необхідної інформації від суб'єктів економічної діяльності (виробників і постачальників);
- ✧ відвідання виробників і постачальників, зокрема для отримання необхідної інформації та взяття зразків;
- ✧ відвідання приміщень і робочих місць, де ті чи інші товари застосовуються.

Відповідні органи влади мають запровадити необов'язкові інструкції (настанови), що містять прості та чіткі критерії та практичні правила здійснення функцій з ринкового нагляду.

7. Система повинна мати можливість користуватися послугами **спеціалізованих лабораторій, спроможних виконувати потрібні випробування та аналіз.**

- ✧ Органи нагляду можуть замовляти виконання технічних функцій у інших юридичних осіб (у тому числі іноземних), але завжди несуть відповідальність за свої рішення.
- ✧ Такі лабораторії та відповідні посадові особи мають бути відокремлені від тих, хто надає документальне підтвердження відповідності до вимог законодавства на стадіях розробки та виробництва товару (тобто нотифікованих органів згідно з директивами Нового підходу).

8. Основою діяльності системи ринкового нагляду має бути **система управління ризиками, що визначає та обґрунтовує критерії для здійснення перевірок і застосування заходів.**

Оцінка ризиків має враховувати всю відповідну інформацію, включаючи, де це можливо:

- ✧ дані щодо ризиків, які справдилися стосовно продукції, що розглядається (нешасних випадків);
- ✧ усі заходи, що їх могли застосувати суб'єкти господарювання для усунення ризиків.

9. Для продукції, що є небезпечною, несе ризик або не задовольняє відповідних вимог, має бути передбачене застосування **обмежувальних, корегувальних заходів і санкцій, а також контроль за їх виконанням.**

Правила щодо визначення та застосування корегувальних заходів і санкцій мають бути встановлені законом. Такі заходи повинні бути:

- ✧ ефективними;
- ✧ пропорційними, тобто відповідати ступеню ризику або недотримання вимог;
- ✧ стимулювати до відмови від подальших порушень.

Відповідному органу (органам) має бути надано повноваження з визначення та застосування корегувальних заходів:

- ✧ Для продукції, що може становити ризик за певних умов або для певних категорій осіб, передбачається встановлення:
 - вимоги щодо належного маркування офіційною мовою про можливі ризики;
 - спеціальних умов пропозиції продукції на ринку.
 - ✧ Для продукції, що може бути небезпечною:
 - тимчасова заборона пропозиції на ринку на період, потрібний для здійснення необхідних оцінок, перевірок і контролю.
 - ✧ Для небезпечної продукції, що вже представлена на ринку:
 - видача наказів або організація негайного та ефективного вилучення небезпечної продукції, вже виведеної на ринок, як крайній захід;
 - координація та організація відкликання у споживачів небезпечної продукції, вже отриманої ними;
 - заборона пропозиції небезпечної продукції на ринку;
 - організація знищення або приведення у непридатний стан іншим чином небезпечної продукції.
 - ✧ Про такі заходи негайно повідомляється відповідним суб'єктам економічної діяльності одночасно з повідомленням про можливі засоби оскарження та про можливі терміни такого оскарження.
 - ✧ Правила застосування корегувальних заходів і санкцій повинні передбачати консультації з відповідними суб'єктами економічної діяльності, за згоди перед прийняттям рішення про застосування заходів.
 - ✧ Повинні бути встановлені правила контролю застосування та виконання таких заходів, оцінки їхнього впливу.
10. У системі ринкового нагляду повинна існувати **централізована інформаційна система** для зберігання та обробки інформації про ризикову та небезпечну продукцію, а також про діяльність самої системи ринкового нагляду.
11. Органи ринкового нагляду повинні **збирати інформацію щодо небезпечної та ризикової продукції** з максимально широкого кола доступних джерел.
- Органи ринкового нагляду мають враховувати скарги, дані щодо нещасних випадків, наявні ринкові дослідження та іншу доступну інформацію. Мають бути запроваджені єдині процедури щодо:
- ✧ моніторингу інформаційного простору з питань, які стосуються безпечності продукції;
 - ✧ реагування на скарги споживачів щодо безпечності продукції;
 - ✧ нагляду за нещасними випадками та шкодою здоров'ю, якщо є підозра, що вони були спричинені тими чи іншими товарами, моніторинг і накопичення такої інформації;

- ✧ організації та підтримки співпраці із зацікавленими сторонами, зокрема з галузевими професійними асоціаціями та організаціями споживачів.

Відповідні органи повинні активно інформувати споживачів та інші зацікавлені сторони щодо процедур, передбачених для цих цілей.

12. Для повноцінного забезпечення захисту споживачів органи ринкового нагляду повинні **інформувати широку громадськість щодо небезпечної та ризикової продукції**.

- ✧ Система ринкового нагляду має функціонувати прозоро та відкрито для споживачів та інших зацікавлених сторін.
- ✧ Органи ринкового нагляду мають оперативного інформувати споживачів про безпеку, яку становить продукція.
- ✧ Публікувати інформацію про продукцію, що може бути шкідливою для споживачів, та про інші питання щодо ринкового нагляду.
- ✧ Вони також зобов'язані інформувати суб'єктів економічної діяльності (виробників і постачальників) про всі корегувальні заходи, що застосовані, рекомендовані або щодо застосування яких ухвалено рішення.
- ✧ Інформація, наявна в органах влади чи Єврокомісії, що пов'язана з ризиком для безпеки та здоров'я споживачів, повинна бути загалом доступною для громадськості, але з урахуванням обмежень, пов'язаних з необхідністю проведення моніторингу та розслідувань. Зокрема громадськість повинна мати доступ до інформації щодо:
 - ідентифікації продукції;
 - природи ризиків;
 - заходів, які вживаються.

13. Органи ринкового нагляду повинні здійснювати постійний **інформаційний обмін з Європейською Комісією та державами – членами ЄС, зокрема інформувати їх** про виявлені небезпечні та ризикові товари, а також про застосовані корегувальні заходи та санкції, і враховувати відповідну інформацію, отриману від ЄК і держав-членів.

- ✧ Має бути створено центральний орган (підрозділ), який буде єдиним відповідальним за контакти з Комісією, а саме:
 - отримання повідомлень та інформації, що надходить до нього від Європейської Комісії;
 - передачу їх відповідним міністерствам та іншим органам;
 - передачу повідомлень та інформації, які він отримує від міністерств та інших органів, Європейській Комісії.
- ✧ Необхідно забезпечити створення та підтримку національної інформаційної системи (систем) щодо небезпечних споживчих товарів, які потребують негайного втручання, та забезпечення її сумісності з інформаційними системами на рівні ЄС (RAPEX, SIRI).
- ✧ Обов'язковим є інформування ЄК і держав-членів через систему RAPEX про всі корегувальні заходи щодо продукції, а також про будь-які зміни та скасування таких заходів.

- ✧ У разі серйозних ризиків інформація, що надається ЄК, повинна містити принаймні таке:
 - інформацію, яка дає змогу точно ідентифікувати та простежити таку продукцію або партію, зокрема про ланцюжок постачання продукції та країну призначення;
 - повний опис ризику, який несе продукція, включаючи короткий опис результатів усіх випробувань, аналізів і зроблених висновків, важливих для оцінки ступеня ризику;
 - опис заходів для запобігання ризику для споживачів, які було застосовано або про застосування яких прийнято рішення, зокрема щодо змісту та тривалості таких заходів.
 - ✧ Інформація, що надається, має включати також дані щодо:
 - контактів з відповідними суб'єктами економічної діяльності;
 - обґрунтування дій або їхньої відсутності;
 - будь-яких добровільних заходів, застосованих суб'єктами економічної діяльності;
 - будь-яку іншу інформацію, надану суб'єктами економічної діяльності.
 - ✧ У разі надання будь-якої додаткової інформації необхідно чітко зазначати, якої раніше наданої інформації вона стосується.
 - ✧ Необхідно інформувати Комісію та держави-члени про програми ринкового нагляду, а також про результати перегляду та оцінювання функціонування систем ринкового нагляду.
14. У системі ринкового нагляду повинна бути забезпечена **координація органів ринкового нагляду з іншими органами**, що мають повноваження з питань безпечності тієї чи іншої продукції, а також нагляду за ринками.
- ✧ Зокрема органи ринкового нагляду мають забезпечити проведення перевірок і прийняття рішень на підставі відповідних повідомлень від органів влади, відповідальних за контроль переміщення товарів через кордон (митних органів).
 - ✧ Для цього має бути нормативно передбачено та відпрацьовано механізм інформаційного обміну та співпраці цих органів.
 - ✧ Зокрема повинні бути встановлені стислі терміни, протягом яких органи ринкового нагляду повинні реагувати на повідомлення митних органів про зупинення оформлення продукції, що викликала підозру.
15. У системі ринкового нагляду повинно бути забезпечено здійснення **моніторингу та оцінки функціонування системи, її результатів і наслідків**.
- У системах ринкового нагляду повинні бути передбачені механізми для:
 - ✧ моніторингу функціонування системи нагляду, її результатів і наслідків;

- ✧ періодичної оцінки функціонування системи ринкового нагляду та її ефективності, зокрема підходу, організаційної схеми, законодавства, інструкцій, програм тощо, а також, за необхідності, перегляду та прийняття рішень про внесення змін.
- Таке оцінювання та перегляд має здійснюватися принаймні кожні чотири роки.
- Їхні результати повідомляються державам-членам і Єврокомісії та оприлюднюються, зокрема за допомогою електронних засобів зв'язку.

Додаток 5

Аналіз відповідності наявної нормативної та інституційної бази у сфері ринкового нагляду вимогам *acquis*

Для запровадження в Україні системи ринкового нагляду за продукцією, що ефективно функціонує та відповідає вимогам і стандартам ЄС, ухвалено два ключові закони, якими транспонується відповідне європейське законодавство (*acquis*): Закон України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" від 2.12.2010 № 2735-VI (далі — Закон про ринковий нагляд) і Закон України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" від 2.12.2010 № 2736-VI (далі — Закон про загальну безпечність). Вони були офіційно опубліковані на початку січня 2011 року, а набуття ними чинності відбудеться на початку липня 2011 року. Шестимісячний перехідний період визначено для виконання завдань інституційної розбудови (розробка та прийняття підзаконних нормативно-правових актів, визначення структури, розробка процедур тощо), після чого система державного ринкового нагляду повинна бути готовою до функціонування.

Для планування інституційних змін у секторі необхідно здійснити аналіз наявної в Україні нормативної та інституційної бази на відповідність вимогам до системи ринкового нагляду, які існують у Європейському Союзі. Оскільки на момент підготовки цього документа (лютий 2011 року) інституційної бази системи державного ринкового нагляду ще не створено, аналізуються прийняті закони.

Вимоги, що використовуються як критерії для аналізу, охоплюють і конкретні вимоги *acquis*, і вказівки та рекомендації додаткових матеріалів Європейської Комісії, які вона видає та час від часу оновлює для сприяння ефективному запровадженню та виконанню *acquis*. На відміну від директив і регламентів такі матеріали не мають юридично обов'язкового характеру, але держави-члени та країни, що адаптуються до вимог ЄС, сприймають їх як чіткі дороговкази для побудови та функціонування відповідних систем.

Виконання цих вимог і рекомендацій для створення української системи ринкового нагляду недостатнє для повністю функціональної системи у масштабах цілої країни, але воно необхідне для того, щоб систему можна було визнати адаптованою до норм і стандартів ЄС, що ставиться на меті під час укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Загальний висновок: прийнятими законами запроваджуються ключові принципи та інституційні елементи системи ринкового нагляду, що відповідають європейським стандартам. Водночас окремі положення можна вдосконалювати. Далі наведено аналіз відповідності щодо кожної з вимог.

Вимога	Висновок	Рекомендація
1. Система ринкового нагляду має охоплювати всю територію країни	У законах цей принцип жодним чином не відображено. Утім, закони України діють на всій території країни	Виконання цієї вимоги необхідно забезпечити під час визначення органів ринкового нагляду та їхньої структури. Відповідальність за це згідно із Законом про ринковий нагляд покладено на Кабінет Міністрів України
2. Система ринкового нагляду має охоплювати всі належні товарні групи	Ця вимога повністю задовольняється формулюваннями статті 2 Закону про ринковий нагляд. Згідно з нею дія закону, а відповідно системи ринкового нагляду, поширюється на всі види продукції, крім досить чітко визначених груп. Визначені у законі винятки цілком відповідають законодавству та практиці ЄС. Інших винятків зі сфери дії закону не передбачено	Забезпечити повне врахування цієї норми закону під час розробки та прийняття підзаконних актів, необхідних для його запровадження
3. Ринковий нагляд має бути інституційно відокремлений від функції оцінки відповідності (сертифікації)	Вимога задовольняється положенням частини 5 статті 5 Закону про ринковий нагляд	Виконання цієї вимоги необхідно забезпечити під час визначення органів ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності. Це завдання згідно із законом покладено на Кабінет Міністрів України
4. Органи ринкового нагляду мають бути незалежними, діяти неупереджено і без дискримінації	Вимога задовольняється положеннями статей 5 та 10 Закону про ринковий нагляд	Виконання цієї вимоги необхідно забезпечити під час визначення органів ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності. Це завдання згідно із законом покладено на Кабінет Міністрів України
5. Система має працювати згідно з програмами/планами ринкового нагляду	Вимога задовольняється положеннями статей 5 та 20 Закону про ринковий нагляд Зауваження Щодо змісту планів ринкового нагляду визначено лише, що ці плани є секторальними, терміном на рік, охоплюють види продукції відповідно до сфер відповідальності органів ринкового нагляду та визначають належність цих видів продукції до певного ступеня ризику	Під час розробки порядку підготовки планів ринкового нагляду необхідно передбачити, що вони, зокрема, мають визначати для відповідних видів продукції та груп ризику також частоту, періодичність, географію та зміст заходів ринкового нагляду та контролю продукції

Вимога	Висновок	Рекомендація
<p>6. Система ринкового нагляду має виконувати аналіз і перевірку продукції, зокрема документарну, фізичну на місці та лабораторну</p>	<p>Вимога задовольняється положеннями статей 11, 13, 15, 16, 22, 23, 24, 25, 26 та 27 Закону про ринковий нагляд</p> <p>Зауваження</p> <p>Проблеми під час виконання цієї вимоги виникнуть внаслідок дії положень Закону “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, зокрема тих, що регулюють планові перевірки і передбачають письмове попередження суб’єктів господарювання про проведення в них перевірки за 10 днів. Така вимога щодо ринкового нагляду зумовлює ризик того, що відповідна продукція на час перевірки буде відсутня, так само як і документи на неї.</p> <p>Законодавство держав – членів ЄС у сфері ринкового нагляду не містить жодних вимог щодо попередження суб’єктів господарювання про перевірки</p>	<p>Вивести цей закон з-під дії зазначених положень Закону “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”</p>
<p>7. Система повинна мати можливість користуватися послугами спеціалізованих лабораторій, спроможних виконувати потрібні випробування та аналіз</p>	<p>Задоволення цієї вимоги передбачається положеннями статті 27 Закону про ринковий нагляд. Зокрема встановлено вимогу щодо недопущення проведення експертизи (випробування) зразків продукції у випробувальних лабораторіях чи інших організаціях, які брали участь в оцінці відповідності цієї продукції або перебувають у власності виробників чи розповсюджувачів такої продукції</p> <p>Зауваження</p> <p>У практиці ЄС діє обмеження, що перевірку продукції не можуть здійснювати лабораторії та посадові особи, які здійснюють оцінку відповідності. У законі обмеження щодо посадових осіб не передбачено</p>	<p>Врахувати обмеження щодо посадових осіб під час розробки та прийняття підзаконних актів, необхідних для запровадження цього закону</p>
<p>8. Основою діяльності системи ринкового нагляду має бути система управління ризиками, що визначає та обґрунтовує критерії для здійснення перевірок і застосування заходів</p>	<p>Виконання цієї вимоги передбачено положеннями статей 20, 23 та 37 Закону про ринковий нагляд</p> <p>Зауваження</p> <p>Норм закону недостатньо для повноцінної розбудови системи управління ризиками. Основа цієї системи – ступені ризику видів продукції та критерії, за якими визначається належність продукції до відповідних ступенів ризику, мають визначатися підзаконним актом Кабінету Міністрів України. Кінцевий висновок про відповідність такої системи нормам і практикам ЄС можна буде зробити тільки після затвердження необхідних підзаконних актів</p>	<p>Забезпечити відповідність нормам і стандартам ЄС під час розробки та прийняття підзаконних актів, необхідних для запровадження цього закону</p>

Вимога	Висновок	Рекомендація
<p>9. Для продукції, що є небезпечною, несе ризик або не задовольняє відповідних вимог, має бути передбачено застосування обмежувальних, корегувальних заходів і санкцій, а також контроль за їхнім виконанням</p>	<p>Закон про ринковий нагляд передбачає застосування таких заходів (стаття 22, статті 28–34), а також Закон про загальну безпеку (стаття 12). Ці положення законів загалом відповідають вимогам ЄС</p> <p>Зауваження</p> <p>Положеннями статті 32 передбачено можливість в окремих випадках знищення продукції чи приведення її в інший спосіб у стан, який унеможливило використання. Нині в Україні питання знищення продукції чи інших предметів за рішенням компетентних органів не має однозначного нормативного врегулювання, тому є ризик невиконання або неадекватного виконання цих положень закону</p>	<p>Забезпечити чітке врегулювання питання знищення продукції під час розробки та прийняття підзаконних актів, необхідних для запровадження цього закону</p>
<p>10. У системі ринкового нагляду повинна існувати централізована інформаційна система для зберігання та обробки інформації про ризикові та небезпечні товари, а також про діяльність самої системи ринкового нагляду</p>	<p>Закон про ринковий нагляд передбачає створення національної інформаційної системи ринкового нагляду, що складається з:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) електронного реєстру рішень органів ринкового нагляду 2) електронної системи обміну повідомленнями між органами ринкового нагляду та митними органами. <p>Закон про загальну безпеку додатково передбачає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) створення системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик 2) облік звернень споживачів (користувачів) щодо безпеки продукції <p>Зауваження</p> <p>Визначені у законах характеристики інформаційних систем обмежують їхні функціональність і можливості. Зокрема не передбачено зберігання інформації про ризикові та небезпечні товари, про звіти та інші повідомлення щодо безпеки продукції, окрім скарг споживачів</p>	<p>Під час розробки інформаційних систем необхідно передбачити відповідні модулі (компоненти)</p>

Вимога	Висновок	Рекомендація
<p>11. Органи ринкового нагляду повинні збирати інформацію щодо небезпечних і ризикових товарів з максимально широкого кола доступних джерел</p>	<p>Виконання цієї вимоги частково забезпечується статтею 24 Закону про ринковий нагляд, яка передбачає, що органи ринкового нагляду можуть провести позапланову перевірку за зверненнями споживачів (користувачів), а також органів виконавчої влади, виконавчих органів місцевих рад, правоохоронних органів, громадських організацій споживачів (об'єднань споживачів); а також статті 7 Закону про загальну безпечність</p> <p>Зауваження 1</p> <p>Законодавство держав – членів ЄС не містить обмежень щодо переліку суб'єктів, які можуть направляти скарги, звіти та інші повідомлення щодо безпечності продукції. На практиці одним з важливих суб'єктів є суб'єкти господарювання, що також можуть робити моніторинг ринків та інформувати відповідні органи</p> <p>Зауваження 2</p> <p>Серед функцій органів ринкового нагляду не передбачено таку, як <i>моніторинг інформаційного простору з питань, які стосуються безпечності продукції</i>.</p> <p>У практиці ЄС така діяльність здійснюється, її результати враховуються під час прийняття рішень щодо проведення перевірок продукції, зокрема позапланових</p>	<p>1. Додати суб'єктів господарювання до переліку суб'єктів, скарги та повідомлення від яких можуть бути підставою для перевірок</p> <p>2. Під час визначення органів ринкового нагляду необхідно передбачити можливість здійснення ними моніторингу інформаційного простору з питань, які стосуються безпечності продукції, та встановити вимоги до цієї функції. Необхідно також передбачити можливість використання результатів виконання цієї функції і під час складання планів ринкового нагляду, і під час ухвалення рішень про позапланові перевірки</p>

Вимога	Висновок	Рекомендація
<p>12. Органи ринкового нагляду повинні інформувати широку громадськість про небезпечну продукцію та ту, що несе ризик, а також про свою діяльність</p>	<p>Ця вимога задовольняється положеннями статей 11, 22 та 35 Закону про ринковий нагляд, а також статті 6 Закону про загальну безпечність</p> <p>Зауваження</p> <p>Вимоги і практика ЄС свідчать про необхідність інформувати споживачів (громадськість) щодо обмежувальних заходів, які вживаються для усунення виявлених порушень вимог щодо безпеки продукції.</p> <p>Положення Закону про ринковий нагляд щодо доступу до реєстру рішень органів ринкового нагляду прямо обмежує коло суб'єктів, які мають доступ до таких рішень. Громадськість, споживачі та інші зацікавлені сторони не включено до цього переліку, що цілком природно з огляду на специфічну інформацію, що може міститися у таких рішеннях.</p> <p>Натомість Закон про загальну безпечність передбачає доступ громадськості до інформації про заходи, вжиті для запобігання ризикам. Таке формулювання двозначне: у цих законах обмежувальні та корегувальні заходи називаються заходами із забезпечення безпечності продукції або заходами щодо продукції. Ця розбіжність формулювань може призвести до того, що відповідальні органи не надаватимуть громадськості інформації про обмежувальні та корегувальні заходи.</p> <p>Порядок надання такої інформації жодним із законів не визначається, вказується, що це здійснюється відповідно до законодавства про інформацію</p>	<p>У процесі інституційного забезпечення вступу в дію цих законів необхідно передбачити визначення порядку інформування громадськості, у якому врегулювати вказані розбіжності та неврегульовані питання</p>
<p>13. Органи ринкового нагляду повинні здійснювати постійний інформаційний обмін з Європейською Комісією та державами – членами ЄС, зокрема інформувати їх про виявлені небезпечні та ризикові товари, а також про застосовані корегувальні заходи та санкції, і враховувати відповідну інформацію, отриману від ЄК і держав-членів</p>	<p>Закон про ринковий нагляд передбачає обмін інформацією з органами інших держав, міжнародними організаціями (стаття 47).</p> <p>Однак повною мірою вимоги щодо інформування ЄС і держав-членів не задовольняються. На цей момент це цілком обґрунтовано, оскільки Україна не є членом єдиного економічного простору ЄС</p> <p>Зауваження</p> <p>Україна суттєво обмежить себе, якщо не намагатиметься приєднатися до Системи швидкісного обміну інформацією ЄС (RAPEX) та якщо законодавством не будуть передбачені відповідні механізми прийняття рішень на основі отриманих повідомлень. Ця система є потужним інформаційним ресурсом, яким активно користуються і держави – члени ЄС, і кілька країн, що не є членами ЄС. Використання цього ресурсу посилює можливості української системи ринкового нагляду, зокрема у тому, що не потрібно буде дублювати роботу, вже проведenu у тій чи іншій країні, що є учасником RAPEX</p>	<p>Запровадити механізми роботи з системою RAPEX і реагування на отримані повідомлення</p>

Вимога	Висновок	Рекомендація
14. У системі ринкового нагляду повинна бути забезпечена координація органів ринкового нагляду з іншими органами, що мають повноваження з питань безпеки тих чи інших товарів, а також нагляду за ринками	Положення статей 5, 9 та 14 Закону про ринковий нагляд відповідають вимогам ЄС у частині забезпечення координації діяльності органів нагляду	
15. У системі ринкового нагляду повинно бути забезпечено здійснення моніторингу та оцінки функціонування системи, її результатів і наслідків	Положення статей 11 та 21 Закону про ринковий нагляд відповідають вимогам ЄС у частині забезпечення координації діяльності органів нагляду	

Додаток 6

План заходів (таблиця змін) для запровадження в Україні системи ринкового нагляду відповідно до вимог ЄС на 15 лютого 2011 року

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
1. Система ринкового нагляду має охоплювати всю територію країни	Вказівки щодо адміністративних структур, необхідних для запровадження <i>acquis</i>	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана, оскільки дія закону поширюється на всю територію країни	Не виконана	Визначення переліку органів ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності Видача актів, якими визначається розподіл повноважень між спеціальним уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, регіональними митницями та митницями	Березень 2011 Липень 2011	Кабінет Міністрів України
					Забезпечення спроможності органів ринкового нагляду до здійснення функції ринкового нагляду на всій території країни	Грудень 2012	Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи державного ринкового нагляду

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Закід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
2. Система ринкового нагляду має охоплювати всі належні товарні групи	ДИРЕКТИВА 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 року щодо загальної безпечності продукції	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана	Не виконана	Визначення переліку органів ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності	Березень 2011	Кабінет Міністрів України
					Видача актів, якими визначається розподіл повноважень між спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, регіональними митницями та митниціями	Липень 2011	
3. Ринковий нагляд має бути інституційно відокремлений від функції оцінки відповідності (сертифікації)	Вказівки щодо адміністративних структур, необхідних для запровадження <i>acquis</i>	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана	Не виконана	Забезпечення спроможності органів ринкового нагляду до здійснення функції ринкового нагляду щодо всіх належних товарних груп	Грудень 2012	Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи державного ринкового нагляду, ЦОВВ у сфері захисту прав споживачів і його територіальні органи
					Під час визначення органів ринкового нагляду та сфер їхньої відповідальності забезпечити, щоб орган сертифікації не був визначений органом ринкового нагляду	Березень 2011	Кабінет Міністрів України

Вимога (норма) <i>ascpis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>ascpis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Заяд, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
5. Система має працювати згідно з програмами ринкового нагляду	РЕГЛАМЕНТ Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року, що встановлює вимоги для акредитації та ринкового нагляду щодо реалізації продукції та скасовує регламент (ЄЕС) № 339/93	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана, проте норм закону недостатньо повноцінного впровадження програм ринкового нагляду	Не виконана	Визначення порядку розроблення та перегляду секторальних планів, моніторингу та звітування про їх виконання. Зокрема має передбачати визначення для відповідних видів продукції та груп ризику частоти, періодичності, географії та змісту заходів ринкового нагляду та контролю продукції	Липень 2011	Кабінет Міністрів України
6. Система ринкового нагляду має виконувати аналіз і перевірку продукції, зокрема документарну, фізичну на місці та лабораторну	Вказівки щодо адміністративних структур, необхідних для запровадження <i>ascpis</i> (у версії від травня 2005 року)	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Не виконана в частині виведення цього закону з-під дії: положень Закону "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" щодо проведення планових перевірок		Встановлення порядку відшкодування суб'єктами господарювання вартості відібраних зразків і проведення їхньої експертизи (випробування), якщо за результатами експертизи (випробування) зразків продукції є небезпечною, становить ризик та/або не відповідає встановленим вимогам Визначення порядку реалізації та порядку знищення зразків продукції, використаних під час експертизи (випробування), та методики визначення їхньої залишкової вартості Затвердження порядку здійснення контролю продукції	Липень 2011	Кабінет Міністрів України
					Виведення ринкового нагляду з-під дії положень Закону "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" в частині, що стосується проведення планових перевірок	Грудень 2012	

Вимога (норма) <i>asqis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>asqis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
7. Система повинна мати можливість користуватися послугами спеціалізованих лабораторій, спрможних поікнувати потреби випробування та аналіз	БІЛА КНИГА "Підготовка асоційованих країн Центральної та Східної Європи до інтеграції до внутрішнього ринку ЄС"	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана	Не виконана в частині забезпечення спрможності (фінансування) органів	Забезпечення спрможності органів ринкового нагляду до користування послугами лабораторій Забезпечення спрможності державних спеціалізованих лабораторій до здійснення випробувань та аналізів під час запровадження нових технічних регламентів і появи нових видів продукції	Грудень 2012	Кабінет Міністрів України, органи державного ринкового нагляду
8. Основою діяльності системи ринкового нагляду має бути система управління ризиками, що визначає та обґрунтовує критерії для здійснення перевірок і застосування заходів	РЕГЛАМЕНТ Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року, що встановлює вимоги для акредитації та ринкового нагляду щодо реалізації продукції та складує регламент (ЄЕС) № 339/93	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана, проте норм закону недостатньо для повноцінної розбудови системи управління ризиками	Не виконана	Затвердження ступенів ризику видів продукції та критеріїв, за якими визначається належність продукції до відповідних ступенів ризику	Липень 2011	Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства економічного розвитку і торгівлі

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС <i>(acquis)</i>	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
9. Для товарів, що є небезпечними, несуть ризик або не задовольняють відповідних вимог, має бути передбачене застосування обмежувальних, корегувальних заходів і санкцій, а також контроль за їхнім виконанням	ДИРЕКТИВА 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 року щодо загальної безпеки продукції	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана	Не виконана	Визначення порядку здійснення контролю стану виконання рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів Затвердження методики застосування обмежувальних (корегувальних) заходів, в якій мають бути визначені чіткі та зрозумілі критерії оцінки ризику, умови та обставини, в яких органи ринкового нагляду обирають відповідні корегувальні засоби Визначення порядку знищення продукції чи інших предметів за рішенням органів ринкового нагляду	Липень 2011	Кабінет Міністрів України Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства економічного розвитку і торгівлі

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
10. У системі ринкового нагляду повинна існувати централізована інформаційна система для зберігання та обробки інформації про ризикові та небезпечні товари, а також про діяльність самої системи ринкового нагляду	ДИРЕКТИВА 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 року щодо загальної безпеки продукції	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Не виконана в частині передбачення зберігання інформації про ризикові та небезпечні товари, про звіти та інші повідомлення щодо безпечності продукції.	Не виконана	Затвердження порядку функціонування національної інформаційної системи ринкового нагляду	Липень 2011	Кабінет Міністрів України
			окрім скарг споживачів				
		Закон "Про загальну безпечність нехарчової продукції"			Затвердження порядку функціонування системи оперативного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик	Липень 2011	Кабінет Міністрів України
					Забезпечення створення системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик	Грудень 2012	Міністерство економічного розвитку і торгівлі

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
11. Органи ринкового нагляду повинні збирати інформацію щодо небезпечних і ризикових товарів з максимально широкого кола доступних джерел	РЕГЛАМЕНТ Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року, що встановлює вимоги для акредитації та ринкового нагляду щодо реалізації продукції та стосує регламент (ЄЕС) № 339/93	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Не виконана в частині включення моніторингу інформаційного простору з питань, які стосуються безпечності продукції.	Не виконана	Визначення порядку моніторингу причин і кількості звернень споживачів (користувачів) про захист їхнього права на безпеку продукції, причин і випадків нещасних випадків і випадків завдання шкоди здоров'ю людей внаслідок споживання (використання) продукції	Липень 2011	Кабінет Міністрів України
			до переліку функцій органів ринкового нагляду		Встановлення порядку обліку звернень споживачів (користувачів)		
					Встановлення порядку надання виробниками або розповсюджувачами повідомлення органам ринкового нагляду про продукцію, що не відповідає загальній вимозі щодо безпечності; зокрема визначення форми такого повідомлення та випадків, коли таке повідомлення не надається		
					Забезпечення спроможності органів ринкового нагляду до здійснення моніторингу інформаційного простору з питань, які стосуються безпечності продукції	Грудень 2012	Кабінет Міністрів України, органи державного ринкового нагляду

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС <i>(acquis)</i>	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
12. Для повноцінного забезпечення захисту споживачів органи ринкового нагляду повинні інформувати широко громадськість про небезпечні товари та ті, що несуть ризик, а також про свою діяльність	ДИРЕКТИВА 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 року щодо загальної безпеки продукції	Закон "Про загальну безпечність нехарчової продукції"	Не виконана в частині чіткого передбачення інформування споживачів щодо обмежувальних заходів, які застосовані до виробника/постачальника продукції	Не виконана	Забезпечення безоплатного доступу громадськості через Інтернет до відомостей, що містяться в системі оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик Розміщення інформації про порядок звернення споживачів (користувачів) щодо захисту права на безпечність продукції і про поштової адреси, за якими можуть подаватися звернення, на інформаційних стендах у приміщеннях органів і на офіційних веб-сайтах органів	Липень 2011	Міністерство економічного розвитку і торгівлі Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи державного ринкового нагляду, ЦОВВ у сфері захисту прав споживачів і його територіальні органи

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
13. Органи ринкового нагляду повинні здійснювати постійний інформаційний обмін з Європейською Комісією та державами – членами ЄС, зокрема інформувати їх про виявлені небезпечні та ризикові товари, а також про застосовані корегувальні заходи та санкції, і враховувати відповідну інформацію, отриману від ЄК і держав-членів	ДИРЕКТИВА 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 року щодо загальної безпеки продукції	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Не виконана в частині включення до закону положень, що визначають механізми роботи з системою RAPEX і реагування на отримані повідомлення	Не виконана	Запровадження процедури інформаційного обміну з Європейською Комісією та державами – членами ЄС у сфері ринкового нагляду та реагування на отримані повідомлення Забезпечення спроможності Міністерства економічного розвитку і торгівлі до здійснення інформаційного обміну з Європейською Комісією та державами – членами ЄС у сфері ринкового нагляду та реагування на отримані повідомлення	Грудень 2012	Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>)	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа(и)
			де-юре	де-факто			
14. У системі ринкового нагляду повинна бути забезпечена координація органів ринкового нагляду з іншими органами, що мають повноваження з питань безпеки тих чи інших товарів, а також нагляду за ринками	Вказівки щодо адміністративних структур, необхідних для запровадження <i>acquis</i> (у версії від травня 2005 року)	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана	Не виконана	Затвердження Положення про Раду ринкового нагляду та її склад	Липень 2011	Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства економічного розвитку і торгівлі
15. У системі ринкового нагляду повинно бути забезпечено здійснення моніторингу та оцінки функціонування системи, її результатів і наслідків	РЕГЛАМЕНТ Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року, що встановлює вимоги для акредитації та ринкового нагляду щодо реалізації продукції та скасовує регламент (ЄЕС) № 339/93	Закон "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"	Виконана	Не виконана	Забезпечення функціонування Ради ринкового нагляду	Грудень 2012	Міністерство економічного розвитку і торгівлі
					Забезпечення спроможності органів ринкового нагляду до здійснення моніторингу та оцінки функціонування системи, її результатів і наслідків	Грудень 2012	Кабінет Міністрів України, органи державного ринкового нагляду
					Проведення періодичної оцінки ринкового нагляду	2014	Міністерство економічного розвитку і торгівлі

Додаток 7

Методологія планування інституційних змін для виконання Угоди про асоціацію

Умови планування інституційних змін

Україна планує 2011 року підписати Угоду про асоціацію з ЄС, що передбачатиме, зокрема, створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Після виконання всіх своїх зобов'язань Україна зможе приєднатися до єдиного ринку ЄС.

Усі зобов'язання України за Угодою про асоціацію полягатимуть у запровадженні *acquis communautaire* — єдиного законодавства та практик ЄС — у великому переліку секторів. Виконання Україною вимог Угоди про асоціацію оцінюватиме Європейська Комісія. Лише повноцінне запровадження *acquis* дасть змогу українському бізнесу, споживачам і суспільству відчувати переваги вільної торгівлі з ЄС.

Для того, щоб Угода про асоціацію з ЄС принесла Україні очікувані результати, потрібно ефективно організувати процес її виконання і в окремих секторах, і на рівні державної влади загалом. Дослідження МЦПД вказують на низький рівень готовності органів влади України до організації процесу виконання Угоди про асоціацію. Тому дуже важливо, щоб уряд розпочав підготовку до виконання майбутньої угоди завчасно. Це дасть змогу Україні забезпечити спроможність до виконання Угоди про асоціацію на момент її підписання та уникнути негативних наслідків недотримання взятих на себе зобов'язань.

Для планування змін, потрібних для запровадження *acquis* у кожному секторі, доцільно скористатися інструментом, за яким працювали всі країни, що готувалися до членства в ЄС, приводячи свої сектори та галузі у відповідність до європейських вимог і стандартів. Цей інструмент має назву "план інституційних змін". Згідно з ним планування та реалізація реформ здійснюється у трьох основних сферах:

- **законодавча:** нормативне закріплення (транспозиція) норм *acquis* у національному законодавстві;
- **інституційна:** приведення інституційної бази у відповідність до норм *acquis*;
- **бюджетна:** забезпечення інституцій бюджетним фінансуванням у необхідних обсягах.

Плани інституційних змін мають готувати органи влади, відповідальні за прийняття *acquis* в окремих секторах. Ці плани визначають послідовність усіх необхідних дій із формування інституційної бази для виконання *acquis*, а також потрібні для цього ресурси. Підготовка планів має здійснюватися

за методологією та шаблонами, які розробляє кожна країна на основі рекомендацій ЄС. Плани інституційних змін мають готуватися на весь перехідний період до повного приведення сектору у відповідність до вимог *acquis*. Тривалість перехідного періоду для кожного сектору буде визначено в Угоді про асоціацію.

Для кожного сектору має бути підготовлено єдиний план інституційних змін. Це має забезпечити орган влади, що відповідає за розробку державної політики у даному секторі та приведення його у відповідність до вимог *acquis*. Інші державні органи та установи, залучені до реалізації державної політики у секторі, мають надати відповідальному органу усю необхідну інформацію для підготовки плану інституційних змін, зокрема щодо власної інституційної спроможності та потреб для виконання вимог *acquis*.

Секторні плани інституційних змін мають стати основою інтегрованого планування виконання Угоди про асоціацію. Аналіз досвіду інших європейських країн, що успішно адаптували своє законодавство та інституції до вимог ЄС, дає підстави стверджувати, що принципово важливим є використання єдиного програмного документа — Національної програми запровадження *acquis* або виконання Угоди про асоціацію. Це дає уряду змогу мати повну картину стану виконання угоди та впровадження *acquis*. Утім, за відсутності єдиної інтегрованої програми секторні плани також є ефективним інструментом управління змінами.

Процедура планування інституційних змін

Підготовка планів інституційних змін здійснюється в три етапи:

*I. Аналіз інституційних потреб для запровадження *acquis**

Мета цього етапу — визначення інституційних потреб, які виникають у відповідному секторі у зв'язку з необхідністю впровадження *acquis*. Аналіз інституційних потреб здійснюється через виявлення розривів між наявною нині інституційною базою та тією, що необхідна для впровадження *acquis*. Використовується такий алгоритм аналізу:

1) Формування переліку вимог (норм) *acquis* до сектору.

Цей перелік визначається з урахуванням усього масиву вимог і норм ЄС у секторі, інформація про які міститься в таких джерелах:

- ✧ акти *acquis*, що стосуються цього сектору;
- ✧ методичні матеріали ЄС щодо інституційного забезпечення у секторі, які не мають нормативного характеру.

Конкретні акти *acquis*, що мають бути впроваджені, та умови їх впровадження (часові рамки, послідовність, перехідний період) визначатимуться в Угоді про асоціацію та додатках до неї. Якщо Угоду про асоціацію ще не укладено, можна використовувати проект угоди та додатки для секторів, де зобов'язання країни вже узгоджено, або зразки аналогічних угод з ЄС, укладених раніше іншими країнами, для секторів, щодо яких переговори

тривають або узгоджені зобов'язання недоступні. Як зразки для визначення вимог *acquis* краще використовувати недавні угоди ЄС з іншими європейськими країнами, передусім із країнами Західних Балкан, оскільки їхній зміст імовірно буде найближчим до майбутньої угоди між Україною та ЄС.

Акти *acquis* визначають вимоги, яким має відповідати і законодавство України, і державні інституції, що мають забезпечити його виконання. Утім, зазвичай вимоги актів *acquis* не є вичерпними, не охоплюють абсолютно всі аспекти державної політики. Тобто їх формального виконання може виявитися недостатньо для реальної адаптації сектору до норм і стандартів ЄС. Для сприяння ефективному запровадженню та виконанню *acquis* Європейська Комісія видає та час від часу оновлює методичні матеріали щодо різних секторів (інструкції, посібники, настанови тощо). На відміну від актів *acquis* вони не мають юридично обов'язкового характеру. Однак їхні положення також треба враховувати для визначення вимог ЄС до сектору та розуміння їхнього змістовного наповнення.

Після ретельного аналізу всього масиву секторних норм *acquis* їх необхідно згрупувати для формування єдиного переліку вимог ЄС до сектору. До переліку варто включати вимоги, що стосуються лише ключових аспектів системи чи сектору (наприклад, сфера дії, функції, які мають виконуватися, тощо), а до їхнього опису — інституційні параметри вимог, як-от характеристики законодавства, установ, процедур виконання функцій. Варто намагатися не включати нічого зайвого (наприклад, опису результатів діяльності) та уникати дублювання. У результаті перелік має бути точним і вичерпним, включати лише ті вимоги, що є необхідними для запровадження *acquis* у цьому секторі.

Продукт: *перелік вимог (норм) acquis до сектору.*

2) Оцінка відповідності наявної нормативної та інституційної бази вимогам *acquis*.

Після того, як сформовано перелік вимог *acquis* у секторі, необхідно проаналізувати, наскільки їх задовольняє наявна в країні нормативна та інституційна база. Для кожної вимоги має бути визначено стан її виконання де-юре, тобто з погляду законодавчого забезпечення, і де-факто, тобто з погляду правозастосування та інституційного забезпечення.

Стан виконання кожної з вимог визначається як не виконана, виконана, виконана лише в окремій частині або з певними обмеженнями чи застереженнями. Якщо повного виконання немає, необхідно чітко визначити, які саме параметри не виконуються.

Продукт: *звіт з оцінки відповідності сектору вимогам acquis.*

3) Визначення переліку заходів, що мають бути впроваджені в секторі для виконання *acquis*.

Останній крок аналізу інституційних потреб — визначення переліку заходів, що мають бути впроваджені для виконання вимог *acquis*. Такий перелік

складається для кожної з вимог *acquis* у секторі, що не виконані повністю або частково. Він повинен містити всі заходи, необхідні для забезпечення виконання цієї вимоги. Заходи у переліку мають відповідати таким умовам:

- ✧ бути чітко обмеженими у часі впровадження: захід не можна впроваджувати постійно або безстроково;
- ✧ мати чітко визначений продукт: результатом впровадження кожного заходу має бути конкретна зміна у секторі;
- ✧ максимально конкретно визначати вимогу або її складник, що має бути впроваджений, і діяльність, що має до цього призвести.

Продукт: *перелік заходів, що мають бути впроваджені для виконання acquis у секторі.*

II. *Складання плану інституційних змін*

Мета цього етапу – формування плану інституційних змін на основі переліку вимог *acquis* до сектору, визначених на першому етапі. План інституційних змін складається з двох частин:

- А. План заходів (таблиці змін).
- Б. План інституційно-адміністративних дій.

Перша частина плану інституційних змін готується для кожного сектору на основі шаблону А за таким алгоритмом:

1. **Вимоги (норми) *acquis*** у секторі наводяться відповідно до їхнього переліку, визначеного на попередньому етапі аналізу інституційних потреб.
2. Для кожної вимоги має бути наведено посилання на **нормативно-правові акти ЄС (*acquis*)** або інформаційно-методичні матеріали Єврокомісії.
3. Якщо цю вимогу (норму) *acquis* впроваджено в Україні повністю або частково на законодавчому рівні, необхідно навести посилання на відповідний **нормативно-правовий акт**. Якщо нормативне забезпечення для цієї вимоги в Україні відсутнє, це має бути зазначено у плані.
4. **Стан виконання вимоги де-юре та де-факто** наводиться відповідно до результатів оцінки відповідності наявної нормативної та інституційної бази вимогам *acquis*, здійсненої на попередньому етапі аналізу інституційних потреб. У разі виконання вимоги в окремій частині або з певними обмеженнями чи застереженнями наводяться умови її повного виконання.
5. Для вимог, не виконаних повністю або частково, наводяться **заходи**, що мають бути впроваджені у секторі для виконання *acquis*, відповідно до їхнього переліку, визначеного на попередньому етапі аналізу інституційних потреб.
6. Для кожного із **заходів** наводяться **терміни їх реалізації та відповідальні за це установи**. Якщо для певних заходів терміни реалізації та відповідальні установи визначено вже наявними нормативно-правовими чи

програмними документами, у плані вони мають наводитися відповідно до цих документів.

Продукт: *план заходів (таблиця змін) у секторі.*

Друга частина плану інституційних змін готується **для кожного заходу**, визначеного у його першій частині, виконання якого не є разовою дією, як-от прийняття якогось документа, а потребує **комплексу кроків і дій**. Такий план інституційно-адміністративних дій готується на основі шаблону Б (див. Додаток) за таким алгоритмом:

1. **Визначення переліку інституційно-адміністративних дій, необхідних для впровадження заходів:**
 - а) **структури:** утворення/ліквідація/реорганізація інституцій, їхніх структурних підрозділів;
 - б) **процедури:** затвердження/скасування/зміна процедур, стандартів, шаблонів, типових документів, інструкцій;
 - в) **приміщення:** придбання/оренда/ремонт/переобладнання приміщення;
 - г) **обладнання:** придбання офісного устаткування, комп'ютерної техніки, іншого обладнання, програмного забезпечення;
 - д) **персонал:** розширення/скорочення штату;
 - е) **навчання:** потреба у підвищенні кваліфікації.
2. **Визначення установи, відповідальної за реалізацію кожної дії.**
3. **Визначення терміну реалізації кожної дії:** місяць і рік.
4. **Визначення потреб у фінансуванні для кожної дії:** сума в національній валюті.
5. **Визначення джерел фінансування для кожної дії:** державний бюджет/місцеві бюджети/власні кошти інституцій/міжнародна допомога.

Продукт: *плани інституційно-адміністративних дій для заходів, передбачених у плані заходів (таблиці змін).*

III. Перегляд та оновлення плану інституційних змін

Орган влади, відповідальний за впровадження *acquis* у секторі, здійснює оцінку, перегляд та оновлення плану інституційних змін за результатами його виконання щороку після першого року виконання.

Під час перегляду для тих вимог *acquis*, що мали бути виконані впродовж звітного періоду, здійснюється повторна оцінка відповідності їм наявної у секторі законодавчої та інституційної бази. Якщо заплановані інституційні зміни були достатніми для виконання вимог *acquis*, а їхній план виконано повною мірою, результати такої оцінки мають засвідчити повну відповідність сектору відповідним вимогам *acquis*.

Якщо оцінка відповідності вказала на існування розривів між вимогами *acquis* і станом законодавчої та інституційної бази у секторі, це означає, що визначений перелік заходів, які мають бути впроваджені у секторі для виконання вимоги *acquis*, не був вичерпним або точним, або що не всі заходи були впроваджені належним чином. У такому разі для цієї вимоги *acquis* має бути сформовано новий перелік заходів з її впровадження відповідно до розривів, визначених за результатами оцінки відповідності. Виконання таких заходів має бути сплановано згідно із шаблонами та процедурами планування інституційних змін, описаними вище.

Продукт: *переглянутий та оновлений план інституційних змін.*

За наявності інтегрованого планування за результатами оцінки та перегляду секторних планів інституційних змін необхідно внести відповідні зміни до єдиного програмного документа (Національної програми).

Шаблон А.

План заходів (таблиця змін)

Вимога (норма) <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт ЄС (<i>acquis</i>) або інформаційно-методичний документ Європейської Комісії	Нормативно-правовий акт України	Стан виконання вимоги		Захід, що забезпечує виконання вимоги	Термін виконання	Відповідальна установа (и)
			де-юре	де-факто			

Шаблон Б.

План інституційно-адміністративних дій

Захід, що забезпечує виконання вимоги <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт України	Відповідальна установа	Інституційно-адміністративна дія		Термін виконання	Потреба фінансування (тис. грн)	Джерела фінансування	
								Структури
					2011	__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
					2012	__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
					2013	__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
					2011	__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
					2012	__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
					2013	__ квартал		
						__ квартал		
						__ квартал		
				оренда	2011	__ квартал		
				придбання		__ квартал		
				ремонт		__ квартал		
				утримання		__ квартал		
				оренда	2012	__ квартал		
				придбання		__ квартал		
				ремонт		__ квартал		
				утримання	__ квартал			
				оренда	2013	__ квартал		
				придбання		__ квартал		
				ремонт		__ квартал		
				утримання		__ квартал		

Захід, що забезпечує виконання вимоги <i>acquis</i>	Нормативно-правовий акт України	Відповідальна установа	Інституційно-адміністративна дія	Термін виконання		Потреба фінансування (тис. грн)	Джерела фінансування			
			Обладнання	офісне устаткування	2011	__ квартал				
								програмне забезпечення	__ квартал	
								комп'ютерне обладнання	__ квартал	
								інше обладнання	__ квартал	
				офісне устаткування	2012	__ квартал				
								програмне забезпечення	__ квартал	
								комп'ютерне обладнання	__ квартал	
								інше обладнання	__ квартал	
				офісне устаткування	2013	__ квартал				
								програмне забезпечення	__ квартал	
								комп'ютерне обладнання	__ квартал	
								інше обладнання	__ квартал	
			Персонал		2011	__ квартал				
								__ квартал		
								__ квартал		
								__ квартал		
					2012	__ квартал				
								__ квартал		
								__ квартал		
								__ квартал		
					2013	__ квартал				
								__ квартал		
								__ квартал		
								__ квартал		
			Навчання		2011	__ квартал				
								__ квартал		
								__ квартал		
								__ квартал		
					2012	__ квартал				
								__ квартал		
								__ квартал		
								__ квартал		
					2013	__ квартал				
								__ квартал		
								__ квартал		
								__ квартал		